

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Bakalářská práce

Finanční gramotnost studentů

Markéta Kociánová

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Markéta Kociánová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Finanční gramotnost studentů

Název anglicky

Financial literacy of students

Cíle práce

Finanční gramotnost mládeže v ČR vykazuje poměrně nízkou úroveň. Jedním z nebezpečných důsledků tohoto stavu bývá zadluženost mladých a přináší jim problémy do celého života. Cílem práce je zhodnocení finanční gramotnosti a schopnosti mladých lidí hospodařit s vydělanými prostředky s ohledem na regiony a kraje ČR. Na základě vhodně sestaveného dotazníku by v práci měla být studována úroveň finanční gramotnosti v našich zemích, vztah mladých k zadlužování, formulovány příčiny, rizika, specifika a vyvozeny zjištěné souvislosti.

Metodika

Práce by měla shrnout některé skutečnosti týkající se nedostatečné finanční gramotnosti mladých a z ní vyplývajících negativních jevů ve společnosti. Na základě vhodně sestaveného dotazníku bude v práci vyšetřena úroveň finanční gramotnosti a schopnosti hospodařit. Závěry budou statisticky zpracované, podložené a formulované, zjištěny obecné jevy a specifika a případně vyvozeny souvislosti a možná doporučení pro zlepšení situace.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

finanční gramotnost, dotazník, kontingenční tabulky

Doporučené zdroje informací

KIYOSAKI, R T. Bohatý táta, chudý táta. Díl 2., Cashflow kvadrant. Praha: Pragma, 2001. ISBN 80-7205-853-3

MOŠNA, František. *Základní statistické metody*. V Praze: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-7290-972-8.

SMRČKA, Luboš. Osobní a rodinné finance, Praha 2007, 1. vydání, 257 s. ISBN 9788086946412

VRBKOVÁ, Lucie Už nikdy dlužníkem, Praha 2009, 3. vydání, 97 s. ISBN 9788090439603

VYBÍHAL, Václav a kol. Slabikář finanční gramotnosti, Praha 2011, 2. aktualizované vydání, 416 s. ISBN 9788090439610

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

RNDr. František Mošna, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 27. 6. 2023

Ing. Tomáš Hlavsa, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Finanční gramotnost studentů" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.03.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala RNDr. Františku Mošnovi, Ph.D. za jeho vedení, odborné rady, připomínky, ochotu a trpělivý přístup při zpracování bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala všem studentům závěrečných ročníků SŠ a jejich pedagogům z Prahy a Ústeckého kraje za umožnění uskutečnění výzkumu.

Finanční gramotnost studentů

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na finanční gramotnost studentů závěrečných ročníků středních škol v Praze a Ústeckém kraji. Práce se skládá z teoretické části a praktické části.

Teoretická část definuje finanční gramotnost a pojmy s ní spojené. Mezi těmito pojmy je definována peněžní gramotnost, ve které jsou dále definovány pojmy jako: peníze, druhy peněz, způsob plateb, hotovostní platební styk a bezhotovostní platební styk, měna a měnový kurz. Následně se teoretická část zabývá finančními produkty, mezi které patří pojištění, důchody, úvěry, úroky, spoření a investice. Následně popisuje vzdělání k finanční gramotnosti a hrozby neznalosti finanční gramotnosti. V závěru teoretické části jsou uvedeny analýzy, které byly využity následně k praktické části.

Praktická část zkoumá úroveň finanční gramotnosti studentů závěrečných ročníků SŠ v Praze a Ústeckém kraji. Úroveň finanční gramotnosti je zkoumána na základě dotazníkového šetření. Součástí praktické části je vyhodnocení všech otázek z dotazníkového šetření. Následuje vyhodnocení deseti odborných otázek z dotazníkového šetření pro oba kraje samostatně. V závěru je provedena komparace úrovně finanční gramotnosti studentů mezi zkoumanými kraji a zjištěna závislost mezi vybranými znaky.

Klíčová slova: cenová gramotnost, dotazník, finance, finanční gramotnost, finanční trh, kontingenční tabulky, peníze, regiony, studenti, vzdělání

Financial literacy of students

Abstract

The bachelor thesis focuses on the financial literacy of final year secondary school students in Prague and Ústí nad Labem region. The thesis consists of a theoretical part and a practical part.

The theoretical part defines financial literacy and concepts related to it. Among these concepts, money literacy is defined, in which concepts such as: money, types of money, payment methods, cash and non-cash payment, currency and exchange rate are further defined. The theoretical part then deals with financial products, which include insurance, pensions, loans, interest, savings and investments. It then describes financial literacy education and the threats of not knowing financial literacy. The theoretical part concludes with analyses that were subsequently used for the practical part.

The practical part examines the level of financial literacy of students in the final years of secondary schools in Prague and Ústí nad Labem region. The level of financial literacy is examined on the basis of a questionnaire survey. The practical part includes the evaluation of all questions from the questionnaire survey. This is followed by the evaluation of ten technical questions from the questionnaire survey for both regions separately. Finally, a comparison of the level of financial literacy of students between the counties under study is made and the dependence between the selected traits is established.

Keywords: financial literacy, questionnaire, contingency tables, finance, students, financial market, regions, money, education, price literacy

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Cíl práce a metodika	6
2.1 Cíl práce	6
2.2 Metodika	6
3 Teoretická východiska	8
3.1 Finanční gramotnost.....	8
3.2 Peněžní gramotnost	9
3.2.1 Peníze.....	9
3.2.2 Druhy peněz.....	10
3.2.3 Způsob plateb.....	10
3.2.4 Hotovostní platební styk	11
3.2.5 Bezhotovostní platební styk.....	12
3.2.6 Měna a měnový kurz.....	15
3.3 Finanční produkty	16
3.3.1 Pojištění	16
3.3.2 Důchody.....	17
3.3.3 Úvěry	19
3.3.4 Úroky	20
3.3.5 Spoření.....	21
3.3.6 Investice	23
3.3 Vzdělávání k finanční gramotnosti	24
3.4 Hrozby.....	28
3.4.1 Exekuce.....	28
3.4.2 Inflace	30
3.5 Analýza	31

3.5.1	Dotazníkové šetření.....	31
3.5.2	Testy nezávislosti.....	32
4	Vlastní práce	34
4.1	Dotazníkové šetření.....	34
4.2	Vyhodnocení studentů z Ústeckého kraje	57
4.3	Vyhodnocení studentů z Prahy.....	59
4.4	Komparace studentů z Prahy a Ústeckého kraje	61
4.4.1	Analýza závislosti kraje a úrovně finanční gramotnosti	63
4.4.2	Analýza závislosti kraje a výuky finanční gramotnosti	65
4.4.3	Analýza závislosti kraje a spokojenosti s dosavadní výukou finanční gramotnosti	66
4.4.4	Analýza závislosti kraje a potřebnosti výuky finanční gramotnosti	68
5	Výsledky a diskuse	71
6	Závěr.....	75
7	Seznam použitých zdrojů.....	77
7.1	Soupis bibliografických zdrojů	77
7.2	Soupis internetových zdrojů.....	77
8	Seznam obrázků, tabulek a grafů	81
8.1	Seznam obrázků	81
8.2	Seznam tabulek.....	81
8.3	Seznam grafů.....	81
Přílohy		84

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je finanční gramotnost studentů, přesněji studentů z Prahy a Ústeckého kraje. Finanční gramotnost je soubor znalostí a dovedností, které slouží k lepší orientaci v oblasti financí. Jedná se o schopnost jedince pracovat s vlastními financemi, spravovat svůj rozpočet, správně hospodařit s finančními prostředky a správně se rozhodovat. Je velmi důležité umět se v této problematice pohybovat, abychom předešli případným budoucím komplikacím. Z důvodu velkého výběru finančních produktů na finančním trhu je velmi obtížné se ve světě financí vyznat, proto je nutné, aby se lidé učili finanční gramotnosti již od útlého věku. Proto by děti měly získávat základy finanční gramotnosti od své rodiny a později ze školy. Ve škole by problematika finanční gramotnosti měla být podrobně probrána a zdokonalována, aby se jedinec po ukončení svých studií dokázal ve světě financí s přehledem zorientovat.

Hlavním důvodem, proč jsem si zvolila dané téma, je aktuálnost problematiky finanční gramotnosti. Práce se zaměřuje na finanční gramotnost studentů v posledním ročníku středních škol v Praze a Ústeckém kraji. Tito studenti by se již měli v oblasti financí lépe orientovat. Práce bude proto zaměřená na výzkum jejich znalostí pomocí sestaveného dotazníkového šetření, který prověří jejich odborné znalosti. Dotazník bude následně vyhodnocen a porovnán mezi oběma kraji. Součástí dotazníkového šetření bude také zjištění, zdali se během svého života dostatečně v této oblasti vzdělávali.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je identifikace a zhodnocení finanční gramotnosti studentů závěrečných ročníků v Praze a Ústeckém kraji. Pomocí vhodně sestaveného dotazníkového šetření bude zjištěna úroveň finanční gramotnosti u studentů a následná komparace předpokládaného rozdílu v úrovni finanční gramotnosti mezi porovnávanou skupinou studentů. Bude analyzována závislost finanční gramotnosti na kraji, kde studenti studují. Na základě výsledků z dotazníkového šetření a za pomoci statistické analýzy bude zjištěn rozdíl v úrovni finanční gramotnosti studentů a jejich spokojenost s výukou finanční gramotnosti. Výsledkem bakalářské práce bude následné zhodnocení úrovně finanční gramotnosti studentů a spokojenosti s dosavadní výukou.

Teoretická část si klade za cíl charakterizovat pojmy, které úzce souvisí s finanční gramotností a dále deskripce vzdělávání finanční gramotnosti.

2.2 Metodika

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou část a praktickou část. Teoretická část je zpracována na základě odborné literatury a internetových zdrojů. Tato část popisuje základní pojmy v oblasti finanční gramotnosti a vzdělání v této oblasti. Teoretická část tedy obsahuje definici finanční gramotnosti, pojmy spojené s peněžní gramotností a finančními produkty. V závěru teoretické části jsou poté uvedeny popisy analýz, které byly využity v praktické části.

V rámci praktické části bylo provedeno dotazníkové šetření, které sloužilo k získání dat pro následnou statistickou analýzu a komparaci. Dotazník byl vytvořen na internetových stránkách a obsahoval pouze uzavřené otázky. Dotazník byl rozdělen do tří dílčích částí. V první části byli respondenti tázáni na obecné informace týkající se finanční gramotnosti, v druhé části byli tázáni na odborné otázky zabývající se pojmy z oblasti financí a v poslední části byla zjišťována jejich výuka finanční gramotnosti na školách. Respondenti byli získáváni prostřednictvím e-mailů a sociálních sítí. Po získání potřebných dat byly následně výsledky vyhodnoceny a poté porovnány mezi kraji za pomoci grafů a tabulek. Porovnání probíhalo s využitím statistických metod,

konkrétně analýzy závislosti pomocí kontingenčních tabulek. K vytvoření kontingenční tabulky a k výpočtům byl využit program Statistica.

3 Teoretická východiska

3.1 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost můžeme obecně definovat jako znalosti a dovednosti, které člověk využívá k porozumění financím a s následným zacházením s nimi v různých životních situacích. Finanční gramotnost je pro člověka nezbytná k finančnímu zabezpečení nejen sebe, ale i své rodiny v současné společnosti, aby se vyznal na trhu finančních produktů a služeb a dokázal na něm aktivně vystupovat, dokázal správně a efektivně investovat a dosáhl tak finanční stability (Metodický portál RVP.CZ, 2011).

Finančně gramotný člověk je schopný efektivně splácet závazky, dobře investovat, vyznat se ve svých příjmech a výdajích, spořit finance na důchod a rozumí hodnotě peněz a smlouvám. Finančně negramotný člověk se díky neznalosti finanční gramotnosti častěji dostává do finanční tísně, kdy není schopen dostát svým závazkům a zadluhuje se, což může vést k bankrotu, zabavení bydlení a dalším negativním důsledkům (Česká asociace poskytovatelů a zprostředkovatelů úvěru, 2023).

Mezi znaky finanční gramotnosti patří také finanční plánování, kdy se sestavuje buď krátkodobý finanční plán nebo dlouhodobý finanční plán, který slouží k predikci budoucích příjmů a závazků na základě dnešního investičního rozhodnutí (Investopedia, 2023).

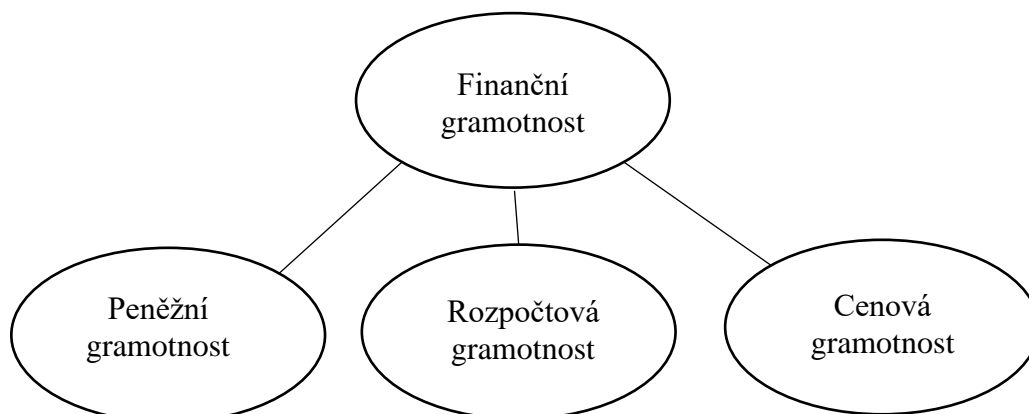
Finanční gramotnosti se nenaučíme za den, naopak ji rozvíjíme celý svůj život. K rozvíjení finanční gramotnosti občana přispívá sledování rozpočtu, občan by měl měsíčně kontrolovat všechny své příjmy a výdaje, tvoření úspor, sledování, zda máme vždy dostatek financí na zaplacení svých závazků a myšlení na budoucnost, například spořením na důchod (Česká asociace poskytovatelů a zprostředkovatelů úvěru, 2023).

Finanční gramotnost a její vzdělávání je důležité již od mládí, kdy jednotlivci dávají potřebné nástroje a zdroje, aby byl v budoucnosti finančně zajištěn a uměl se orientovat na finančním trhu. Nedostatečná příprava mladého jedince a jeho špatné rozhodování, může vést k negativním důsledkům v budoucnosti. Hlavním cílem finanční gramotnosti je naučit se, jak vydělávat, utrácet, spořit, půjčovat si a chránit své peníze (Investopedia, 2023).

Finanční gramotnost lze dělit na peněžní gramotnost, rozpočtovou gramotnost a cenovou gramotnost. Peněžní gramotnost se zabývá správou hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi. Rozpočtová gramotnost se zabývá obecnou složkou, jež je správa osobních a rodinných financí a specializovanou složkou, správou finančních aktiv a závazků.

Cenová gramotnost se zabývá porozuměním cenových mechanismů a inflace (Altmanová a kol., 2010, s. 47).

Obrázek 1 Schéma finanční gramotnosti

Zdroj: Vlastní zpracování 1, Altmanová a kol. (2010, s. 47)

3.2 Peněžní gramotnost

3.2.1 Peníze

Peníze lze definovat jako aktiva, kterými lze zprostředkovat směnu za nakupované zboží a služby. Peníze neměly vždy podobu papírových bankovek a mincí, v historii existovaly takzvané barterové směny, kdy se jednalo o směnu zboží za jiné zboží. Následně se barterové směny omezily pouze na určité druhy zboží, jako plátno, sůl, dobytek aj., aby zastoupily funkci zprostředkovatele směny. Později již barterové směny přestaly existovat a funkci zprostředkovatele směny převzaly drahé kovy, jako stříbro a zlato, z důvodu jejich vlastností jako je dělitelnost, trvanlivost a stejnorodost. Drahé kovy poté byly změněny za již dnes známé papírové bankovky a mince z běžných kovů. Dnešní peníze se označují jako peníze bez vnitřní hodnoty, tudíž je hodnota těchto peněz založena pouze na vzájemné důvěře, na rozdíl od drahých kovů, jež měly svou vnitřní hodnotu založenou na hodnotě daného kovu. Papírové bankovky jsou také označovány jako peníze s nuceným oběhem, tzv. nekryté peníze, neboť se stávají platidlem na základě prohlášení státu a vydává je centrální banka. Kromě papírových peněz neboli také hotovostních peněz existují také bezhotovostní peníze, čímž označujeme vklady na účtech v peněžních ústavech (Vybíhal a kol., 2011, s. 127).

Peníze v jakékoliv podobě, mají tři hlavní funkce. Nejdůležitější funkcí peněz jsou peníze jako všeobecný prostředek směny neboli peníze slouží ke zprostředkování směnných

aktů v jakékoliv formě peněz. Druhou funkcí, kterou peníze plní jsou peníze jako uchovatel hodnoty neboli peníze lze použít k placení v budoucnosti. V současné době ale peníze slouží pouze jako dočasný uchovatel hodnoty, jelikož peníze ztrácí každoročně na hodnotě kvůli inflaci, tudíž si za stejné množství peněz koupíme méně zboží a služeb. Peníze proto nejsou nejlepší způsob, jak uchovávat hodnotu na rozdíl od jiných aktiv, například akcií, nemovitostí nebo uměleckých děl, jež nejsou znehodnocovány inflací. Lidé však stále drží peníze, protože je lze okamžitě vyměnit za libovolný jiný statek, a tudíž tak okamžitě reagovat na nepříznivé situace. Poslední funkcí jsou peníze jako zúčtovací hodnota, kdy penězi lze ocenit všechny výrobky a služby. Bez zúčtovací hodnoty by nešlo určit např. jaké množství a v jaké kvalitě se bude dané zboží vyrábět, aby prodávající produkt prodal se ziskem, tudíž zúčtovací hodnota usnadňuje ekonomickou kalkulaci (Vybíhal a kol., 2011, s. 127).

3.2.2 Druhy peněz

V současné době existují tři druhy peněz. Jedná se o oběživo neboli hotovost ve formě bankovek a mincí užívaných v oběhu, tzn. peníze nejsou uloženy v bankovním systému. Hotovost, která je uložena v bankovním systému je nazývána rezerva. Dalším druhem peněz je depozitum, jedná se o bezhotovostní formu peněz, tedy o vklady na účtech. Může se jednat o termínovaný vklad nebo netermínovaný vklad. Termínovaný vklad se sjednává k pevně stanovenému dni s fixní úrokovou sazbou a jejich čerpání je možné k pevně stanovenému dni nebo po uplynutí výpovědní lhůty. Netermínovaný vklad neboli vklad na požádání je možné vybrat na požádání, je splatný kdykoliv bez výpovědní lhůty a je veden na bankovních účtech. Posledním druhem peněz jsou elektronické peníze neboli ePeníze, jedná se o bezhotovostní formu peněz, jež se ukládá elektronicky a slouží k elektronickým platbám do určité výše. Tato forma peněz je pouze virtuálním zápisem, tudíž nemají fyzickou podobu peněz a jsou ukládána například na čipových kartách nebo v paměti počítače. Jedná se tedy o dematerializaci peněz, kdy fyzická forma peněz se nahrazuje elektronicky (Vybíhal a kol., 2011, s. 128).

3.2.3 Způsob plateb

Existují dva způsoby placení peněžních plateb. Platby je možné uskutečnit hotovostně, tedy platbou fyzickými penězi ve formě bankovek a mincí přímo za nákup statků a služeb nebo zaplacením faktury hotovostí v bance. Dále je možné platby uskutečnit bezhotovostně,

tedy převodem platby z účtu na účet, platební kartou nebo bankovním převodem. Volba platebního způsobu se stanoví vzájemnou dohodou mezi smluvními stranami (prodávajícím a kupujícím). Bezhotovostní i hotovostní platební styk patří k platebním službám obchodních bank a dohlíží na ně Česká národní banka. V dnešní době se více využívá bezhotovostní způsob placení (Vybíhal a kol., 2011, s. 134).

3.2.4 Hotovostní platební styk

Hotovostní platební styk se provádí prostřednictvím fyzických peněz, tzn. bankovek a mincí. Hotovost je upřednostňována v případě úhrady menších finančních částek, například při nákupu zboží v obchodě, kdy je bezhotovostní platba neproveditelná nebo neúčelná. Hotovostní platební styk je proveden zpravidla okamžitě bez dalších nákladů a úsilí, jako tomu je v případě bezhotovostního platebního styku. V případě větších finančních částek je nutné podle zákona provést platbu pouze v bezhotovostní formě. Hotovostní platební styk má své klady a zápory, mezi klady lze považovat jistotu zaplacení a využívání peněz, které mám kdykoliv k dispozici. Mezi zápory lze zařadit časová náročnost, menší spolehlivost a přesnost a také menší bezpečnost (Vybíhal a kol., 2011, s. 134).

Mezi hotovostní platby řadíme také poštovní poukázky, které se často používají ke zprostředkování plateb mezi podnikatelskými subjekty a obyvatelstvem, tuto službu zajišťuje Česká pošta, s.p. Existuje několik druhů poštovních poukázek používaných podle poštovních předpisů. Mezi druhy poštovních poukázek řadíme poukázku typu A, jedná se o nejlevnější druh, která slouží k zaslání peněz v hotovosti na účet jedné z tuzemských bank. Poukázku typu A lze dělit na Doklad V. a na daňovou složenku. Poukázka A-Doklad V., je určena k vložení peněz v hotovosti na účet v tuzemské bance, kde má příjemce peněz uzavřenou dohodu s Českou poštou o používání platebních dokladů, tudíž cenu neplatí odesílatel, ale bezhotovostním převodem vlastník účtu na základě poštou vystavené faktury. Poukázku A-Daňovou složenku využíváme v případě plateb daní v hotovosti na bankovní účty finančnímu či celnímu úřadu. Dalším druhem poštovních poukázek je poukázka typu B, která slouží k zaslání bezhotovostních peněz příjemci, který následně dostane peníze v hotovosti. Poukázka typu B se podává písemnou nebo datovou formou. Posledním typem poukázek jsou poukázky typu C a D, které slouží k zaslání a následnému výběru peněz v hotovosti. Rozdílem mezi poukázkami typu C a D je délka převodu peněz. U poukázky typu C lze pro převod peněz stanovit lhůtu od 10 do 30 dní, zatímco u poukázky typu D je převod peněz zprostředkován do jednoho pracovního dnu (Vybíhal a kol., 2011, s. 134).

Kromě poštovních poukázek poskytuje Česká pošta také tzv. SIPO služby, jedná se o sdružené inkasní platby obyvatel, které slouží ke sdružení všech pravidelně se opakujících plateb domácností do jedné platby za jeden poplatek. Opakujícími platbami se rozumí např. nájem, voda, plyn, telefon, odvoz odpadu, pojistné atd. SIPO platbu uskutečníme prostřednictvím jednorázového příkazu k úhradě, bezhotovostním inkasem z účtu, hotovostí na přepážce pošty nebo u doručovatele (Vybíhal a kol., 2011, s. 134, 135).

3.2.5 Bezhotovostní platební styk

Bezhotovostní platební styk definujeme jako bezhotovostní převod peněz z účtu plátce na účet příjemce, zprostředkovaný bankou. Předpokladem pro platební transakci je existence běžného účtu obou subjektů vedených u bankovních institucí. Pokud se bezhotovostní platební styk uskuteční v rámci jedné banky, jedná se o vnitrobankovní platební styk, pokud platba proběhne mezi různými bankami, jedná se o mezibankovní platební styk. Jako bezhotovostní platební peníze můžeme také zařadit vklady na bankovní účet, ale také některé cenné papíry jako směnky a šeky. Bezhotovostní platební styk je v současné době stále častěji využívanou metodu platebního styku. Mezi výhody bezhotovostního platebního styku řadíme bezpečnost, časovou nenáročnost a přesnost. Hlavní nevýhodou bezhotovostního platebního styku je to, že zde není jistota platby (Vybíhal a kol., 2011, s. 135).

Mezi bezhotovostní platební styk řadíme tuzemské platby, ale i platby zahraniční. Tuzemskou platbou se rozumí platební převod mezi dvěma účty ve stejné zemi, zpravidla ve stejné tuzemské měně, které nepostihuje žádné měnové riziko. Zahraniční platbou se rozumí platební převod do zahraničí, tedy mimo zemi, včetně plateb prováděných v zahraničí tuzemskými osobami, např. v cestovním ruchu (Studentské.cz - Finance, bankovníctví, 2023).

K zaslání platby na účet příjemce slouží platební příkazy, rozlišujeme dva druhy platebních příkazů, jedná se o příkaz k úhradě a příkaz k inkasu. Příkazem k úhradě dává plátce příkaz platební instituci, aby odepsala určitou částku ze svého účtu a připsala ho na účet příjemce. Příkaz k úhradě lze podat formou papírového formuláře nebo online prostřednictvím internetového nebo mobilního bankovníctví. Platební příkaz může být jak jednorázový příkaz, tak trvalý příkaz, využívaný k pravidelně se opakujícím platbám. Příkazem k inkasu podává příjemce příkaz bance, aby si z účtu plátce vyžádala platbu a následně odepsala dohodnutou částku a připsala částku na účet příjemce. Příjemce může podat příkaz bance až poté, co plátce vystaví souhlas bance s prováděním inkasa ve prospěch

příjemce. Souhlas k provádění inkasa ve prospěch příjemce můžeme vystavit jednorázově nebo s opakovaným prováděním plateb do dohodnuté výše, takové inkaso banka provede pouze pokud plátce má na běžném účtu dostatek finančních prostředků a pokud vystavený souhlas odpovídá příkazu od příjemce (Finanční vzdělávání, 2021)

Jako prostředek placení bezhotovostních plateb se nejčastěji užívá platebních karet. Platebními kartami lze platit jak fyzicky, např. v obchodech, tak i na internetu. Platební karty slouží také k výběru hotovosti z běžného účtu, a to prostřednictvím bankomatu, nebo u pokladny obchodníků. Karta může mít jak fyzickou podobu, tak virtuální, určenou především k platbám na internetu. Platební kartu lze dělit na dva druhy: debetní platební kartu a kreditní platební kartu. Většina lidí se mylně domnívá, že disponují kreditní kartou, nýbrž většina lidí disponuje kartou debetní (Finanční vzdělávání, 2021).

Debetní platební karta slouží k placení a vybírání peněz z vlastního běžného účtu, který disponuje vlastními penězi, jež máme k dispozici. V případě debetní platební karty není možné „jít do mínusu“, to znamená, že lze platit pouze pokud disponujeme dostatečným množstvím finančních prostředků na běžném účtě. Výjimkou je tzv. kontokorent, který slouží k čerpání peněz do mínusu. Debetní platební karty jsou vydávány při zakládání běžného bankovního účtu a je zde sjednán limit, do kterého lze platit. Tento limit může být sjednán denní nebo na více dní. Debetní karty dělíme na tuzemské, jimiž se dá platit pouze na území České republiky, a mezinárodní, s kterými lze platit i v zahraničí (Vybíhal a kol., 2011, s. 158).

Kreditní platební karty umožňují čerpat úvěr, tedy k placení se nevyužívá vlastních peněz z běžného účtu, nýbrž peněz, které banka či jiná instituce krátkodobě půjčuje a držitel karty je postupně splácí. Kreditními kartami se platí do výše úvěrového limitu. Kreditní platební karty disponují tzv. bezúročným obdobím, které zpravidla trvá 45 dní. Bezúročné období znamená pro držitele karty, že pokud vyčerpaný úvěr z kreditní karty splatí do dne splatnosti stanoveného bankou, banka si neúčtuje žádný úrok, tudíž si držitel karty půjčil peníze zdarma. Pokud do data splatnosti peníze nevrátí, banka si účtuje velmi vysoké úroky, zpravidla 1,3 %-2,2 % měsíčně, spotřebitel tudíž vrací mnohem více peněz, nežli si půjčil a následně úroky platí i v dalším období, bez závislosti na zůstatku. Jedinou výjimkou v úročení je v případě výběru z bankomatu, kdy jsou peníze ihned úročeny a zároveň se musí zaplatit poplatek z vybrané částky, který činí asi 0,5 %. Kreditní kartou lze platit za stejné služby jako tomu je v případě debetní karty, tudíž kreditní kartou lze platit v obchodech, restauracích a také je možné vybrání z bankomatu. Kreditní kartou lze platit i v zahraničí a

zpravidla je upřednostňovaná před kartou debetní, v případě výběru peněz v zahraničí není často účtován žádný poplatek. Ke kreditní kartě je také možnost sjednat cestovní pojištění a často obsahují pojištění proti zneužití. Za používání kreditní platební karty se jednou ročně platí poplatek, jeho výše pak závisí na typu kreditní karty. Existují tři typy kreditních karet: standardní, zlatá a platinová. Kreditní karty jsou nabízeny v závislosti na obratech na účtu buď zdarma, nebo za mírný poplatek a nemusí být vázány na běžný účet. Před datem splatnosti je pravidelně zasílán výpis transakcí z úvěrového účtu (Vybíhal a kol., 2011, s. 158, 159).

Existují také speciální druhy karet, kterými lze platit. Za speciální druh platební karty lze považovat Charge kartu, jedná se o podobný typ karty jako v případě karty kreditní. Charge karty, stejně jako karty kreditní, fungují na principu krátkodobých půjček od bank, nicméně v případě charge karty se úroky musí uhradit do stanoveného data, zpravidla do poloviny či konce následujícího měsíce, v celé své výši. Další speciální druh karty, který lze považovat za alternativu kreditní karty, jsou nákupní úvěrové karty. Nákupní úvěrové karty nedisponují bezúročným obdobím a jejich úroky ročně přesahují 25 %. V případě nákupní úvěrové karty však neplatíte za její vystavení. Tímto typem karty ovšem nelze platit ve všech obchodech, také s touto kartou nelze, kromě YESkarty, využívat bankomaty. Výhodou tohoto typu karty však jsou různé slevy v partnerských obchodech. Dále pak existují Petrokarty, které slouží k placení pouze na benzínových stanicích (Vybíhal a kol., 2011, s. 163).

Platební karty mohou mít různé typy. Mezi tyto typy karet lze zařadit například elektronické karty, embosované karty či karty kombinované. Elektronické platební karty slouží pouze k elektronickému placení, tudíž s touto kartou lze platit pouze na internetu nebo u obchodníka, který disponuje elektronickým platebním terminálem. Elektronický platební terminál dokáže ověřit platnost karty a také dostatečný zůstatek na účtu. Elektronická platební karta je plochá na rozdíl od karty embosované. Embosovaná karta na rozdíl od karty elektronické není plochá, disponuje vystouplým reliéfním písmem označující jméno držitele karty, číslo karty a platnost. Embosované karty nelze použít na elektronický platební terminál, nýbrž mechanicky na tzv. čtecí zařízení. Čtecí zařízení slouží k okopírování obrysů karty na účtenku, kterou následně držitel karty podepíše a obchodník předloží bance, aby mu vyřídila platbu. Embosované karty jsou zpravidla časově náročnější, protože obchodník musí zanést účtenku do banky a poté čeká na její vyřízení. Čtecí zařízení neumí rozpoznat platnost ani dostatečný zůstatek na účtu, proto mají obchodníci možnost ověřit si potřebné informace

telefonicky. Embosované karty jsou opatřeny tzv. CVC nebo CVV kódy na zadní straně karty, které slouží jako osobní identifikační číslo (Vybíhal a kol., 2011, s. 162).

Nejvíce využívanou kartou je však karta kombinovaná, jedná se o kombinaci karet elektronických a embosovaných, tudíž lze platit jak pomocí elektronického platebního terminálu, tak pomocí čtecího zařízení. Dále se v současnosti stále více objevují karty virtuální, jedná se o kartu nahranou do mobilního zařízení, případně do chytrých hodinek, a s pomocí telefonu platíte v obchodech či na internetu, fyzickou podobu karty vůbec mít nemusíte (Ušetřeno, 2023).

3.2.6 Měna a měnový kurz

Měna a peníze jsou často zaměňované pojmy, jsou si příbuzné, ale nejsou stejné. Měna je druh peněz, kterými lze platit pouze na území konkrétní země, jedná se tedy o národní formu peněz. Většina zemí má vlastní měnu, například česká koruna, libra, dolar atd. Výjimkou jsou některé země například v Evropské unii, které nemají vlastní měnu, ale přijaly jednotnou měnu euro. Měna je emitovaná centrální bankou, tedy v České republice Českou národní bankou. Národní měnu lze směnit v bance nebo ve směnárně za jinou národní měnu (ITnetwork, 2023).

Měnový kurz vyjadřuje cenu, za kterou je možné směnit tuzemskou měnu za zahraniční měnu, a také kolik obdržím zahraniční měny za měnu tuzemskou. Měnový kurz stanovuje Česká národní banka podle obchodování na devizovém trhu. Banky a směnárny si na základě vyhlášeného kurzu od České národní banky stanoví kurz, jaký budou užívat. Kurz je určen nabídkou a poptávkou na devizových trzích. Měna může být zhodnocena či znehodnocena. Zhodnocená měna znamená, že hodnota tuzemské měny vůči zahraniční měně stoupla, zatímco znehodnocení měny znamená, že tuzemská měna vůči zahraniční měně klesla. Národní ekonomika si dává za cíl udržet co nejstabilnější kurz. Devizový kurz určuje kurz všech forem peněz, především však bezhotovostní formy peněz v cizí měně neboli devizy. Zatímco směnárny využívají tzv. valutový směnný kurz, kde valuty označují termín pro peníze v hotovosti v cizí měně. Devizový kurz je zpravidla výhodnější nežli valutový kurz (Finance.cz, 2018).

3.3 Finanční produkty

Finančními produkty rozumíme různé typy produktů, jež jsou nabízeny finančními institucemi, k podpoře konečným spotřebitelům (DotaceEU, 2023).

3.3.1 Pojištění

Pojištěním se vytváří finanční rezervy, které slouží k úhradě potřeb a škod, vzniklých z nahodilých událostí. Pojištění je smlouvou mezi pojišťovnou a pojištěnou osobou, která platí tzv. pojistné. Pojišťovna je označovaná jako tzv. pojistitel. Osoba, která uzavírá pojistnou smlouvu a je povinna platit pojistné, je označována jako tzv. pojistník. Pojištěným je poté označována osoba, na kterou se vztahuje pojištění. Zpravidla je pojistník a pojištěný tatáž osoba, ale nemusí tomu tak být vždycky, například v případě dětí je pojistník rodič a pojištěný dítě. V pojistné smlouvě se pojistník zavazuje platit pojistné a pojistitel se zavazuje v případě nahodilé události vyplatit pojistné plnění. V pojistné smlouvě jsou uvedeny podmínky závazné pro obě strany. Pojistná smlouva se uzavírá písemně a musí obsahovat podpisy obou stran, toto neplatí v případě pojištění kratšího než 1 rok. Pojišťovna může odmítnout pojistit osobu, například v případě, že osoba, která má již vysokou pravděpodobnost úmrtí žádá o sjednání pojištění pro případ smrti. Pojistnou smlouvu lze uzavřít osobně u pojišťovny, přes zprostředkovatele, online na internetu, nebo v jiných prodejních kanálech (makléři, bankéři, pošta, atd.) (Vybíhal a kol., 2011, s. 183, 184, 185).

Historie o pojištění sahá již do starověku, kdy se poprvé objevily zmínky o životních i majetkových pojistkách. Tyto pojistky se zaměřovaly na zajišťování pro případ invalidity či úmrtí. Zhruba 2000 let před naším letopočtem vznikly záznamy na hliněných deskách, které obsahovaly pojištění majitelů velbloudů pro případnou ztrátu z provozování dopravy či karavan. V Indii v obdobné době vznikalo pojišťování úvěru a Féničané vymysleli dopravní pojištění pro lodě a náklady. V Aténách v letech 450-367 př.n.l. se v textech objevilo sociální pojištění, které sloužilo jako odškodnění pro občany zmrzačené v boji. V Římě bylo především majetkové pojištění naprosto běžné, ovšem po pádu obou římských říší se vývoj pojištění zastavil na téměř 1000 let. Na přelomu 11. a 12. století se v Evropě začala opětovně rozvíjet myšlenka pojištění, především majetkového. První dochovaná pojistná smlouva byla podepsána v roce 1379 v italské Pise. Pojištění odpovědnosti za škodu vznikalo v době rozvoje koněspřežné pozemní dopravy. Důchodové pojištění vzniklo v 15.

století a v 16. století vznikají tzv. rentové důchody. Dále se v 16. století objevilo první životní pojištění (Smrčka, 2007, s. 207, 208).

Pojištění lze dělit podle mnoha kritérií. Například na zákonné a smluvní, v závislosti na tom, zda je potřeba sepsání smlouvy. V případě zákonné se smlouvy neseписují, ale musí být placeny všemi stranami. Jedná se například o zdravotní pojištění, dříve zde patřilo také povinné ručení. U smluvních se smlouvy musí seписovat a lze je dále dělit na povinné a dobrovolné. Dále se pojištění dělí na obnosové a škodové, které závisí na tom, podle čeho se vyplácí pojistné plnění. O obnosových mluvíme v případě, že je částka předem stanovená (např. životní pojištění), zatímco u škodových se vyplácí podle vzniklé škody způsobené nahodilým jevem (např. havarijní pojištění). Dalším dělením je, zdali je pojištění závislé na vývoji úmrtnosti populace, jedná se o životní pojištění či neživotní pojištění. Dále lze pojištění dělit na rezervotvorná pojištění (např. pojištění pro případ dožití) nebo riziková pojištění (např. pojištění pro případ smrti), v závislosti na tom, zdali rezervu v průběhu vytváří či nikoliv (Vybíhal a kol., 2011, s. 183, 184).

Existuje několik základních pojistných produktů. Jedná se o pojištění osob, které se dále dělí na investiční životní pojištění, kapitálové životní pojištění, rizikové životní pojištění, důchodové životní pojištění, vkladové životní pojištění, univerzální/flexibilní životní pojištění, stavební pojištění, pojištění dětí a úrazové pojištění. Dále se jedná o pojištění majetku, pojištění zavazadel, cestovní pojištění, pojištění odpovědnosti za škodu a pojištění právní ochrany (Finanční vzdělávání, 2021).

3.3.2 Důchody

Důchodem se rozumí pravidelně vyplácené peníze, které dostává jedinec či domácnost. Jedná se o vydělanou formu důchodu, nebo také o nevydělanou formu důchodu (Sociologická encyklopedie, 2017).

Rozlišujeme čtyři druhy důchodů, jež každý má své zákonné podmínky pro splnění. Jedná se o starobní důchody, invalidní důchody, vdovské (vdovecké) důchody a sirotčí důchody (Peníze.cz, 2023).

Starobní důchod můžeme definovat jako náhradu mzdy ve stáří. Poté, co jedinec dosáhne určitého věku a pokud pravidelně odváděl sociální pojištění, má nárok na starobní důchod vyplácený měsíčně buď převodem na bankovní účet nebo v hotovosti. Nárok na starobní důchod mají v dnešní době lidé, kteří dovršili 65 let a kteří po dobu 35 let odváděli státu sociální pojištění. Jedinec může odejít do důchodu i předčasně, podmínkou však je

odpracovat minimálně 35 let. V případě předčasného důchodu jsou ovšem nároky na důchodové dávky nižší než v případě dovršení věkové hranice. Dále existuje tzv. dílčí důchod, jedná se o důchod v případě, že jedinec pracoval v zahraničí. V takovém případě bude mít jedinec nárok na důchodové dávky z každého státu, odpovídající délce doby pojištění v tomto státě, v závislosti na tom, jaký mají systém důchodového pojištění zbylé státy a zda mají sjednanou bilaterální dohodu s Českou republikou. Žádost o starobní důchod se podává nejpozději 4 měsíce před odchodem do důchodu na pobočce České správy sociálního zabezpečení nebo zpětně, a to do 5 let od odchodu do důchodu. Odchod do důchodu však neznamená, že člověk v důchodovém věku nemůže pracovat. Takovýto jedinec si může vybrat ze tří variant:

- Jedinec pracuje a k tomu pobírá celý důchod, jež se ročně zvyšuje o 0,4 %
- Jedinec pracuje a k tomu pobírá polovinu důchodu, jež se ročně zvyšuje o 3 %
- Jedinec pracuje a nepobírá důchod, jež se ročně zvyšuje o 6 %

Dále si jedinec může sjednat doplňkové penzijní spoření. Jedná se o spoření, na které si měsíčně posílá jedinec určitou částku a stát mu za to měsíčně přispívá. Spoření je pak možné vybrat 5 let před odchodem do důchodu a obdržíte tak naspořenou částku spolu s příspěvkem od státu. Penzijní spoření lze vybrat předem, ale jedinec tak ztrácí nárok na příspěvek od státu (Integrační centrum Praha, 2023).

Invalidním důchodem se rozumí důchodové dávky sloužící jako finanční podpora pro lidi, jež nemohou plnohodnotně vykonávat své zaměstnání z důvodu zdravotní indispozice. Invalidní důchod se dělí podle stupně invalidity na:

- Invaliditu prvního stupně, kdy se jedná o pokles pracovní schopnosti o 35-49 %
- Invaliditu druhého stupně, kdy se jedná o pokles pracovní schopnosti o 50-69 %
- Invaliditu třetího stupně, kdy se jedná o pokles pracovní schopnosti o 70 % a více

Pro uznání invalidního důchodu je zapotřebí splnit určité podmínky. Jednou z podmínek je posouzení zdravotního stavu jedince, zda se jedná o invaliditu či nikoliv, tzv. zjištění invalidity. Druhou podmínkou poté je zjišťování, zda bylo dosaženo potřebné doby pojištění z období před vznikem invalidity. Tato doba závisí na věku jedince. Potřebná doba u jedinců starších 28 let činí 5 let, u jedinců mladších 20 let méně než 1 rok, u jedinců ve věku 20-22 alespoň 1 rok, u jedinců ve věku 22-24 alespoň 2 roky, u jedinců ve věku 24-26 alespoň 3 roky a u jedinců ve věku 26-28 alespoň 4 roky. Pokud byla invalidita způsobena následkem pracovního úrazu či nemoci z povolání, pak tato doba pojištění není potřebná. Invalidní důchod může zaniknout v případě, že se zlepšil zdravotní stav jedince a lékař po provedení

prohlídky usoudil, že pokles pracovní schopnosti již nadále neodpovídá invaliditě (Česká správa sociálního zabezpečení, 2023).

Vdovské (vdovecké) důchody jsou tzv. pozůstalostní důchody. Jedná se o důchodové dávky poskytované ovdovělým jedincům měsíčně, zpravidla po dobu 1 roku. Tato doba může být delší v případě, že se ovdovělý jedinec stará o nezaopatřené dítě či o rodiče, buď vlastní nebo zesnulého jedince, kteří jsou závislí na pomoci jedince. Dále pak v případě, že jedinec dosáhl zákonem stanoveného věku či v případě, že jedinec je sám a pobírá invalidní důchod třetího stupně. Ovdovělý jedinec má nárok na pozůstalostní důchod v případě, že zemřelý jedinec pobíral starobní či invalidní důchod, nebo pokud splnil ke dni úmrtí podmínku doby pojištění pro důchod, toto se nevyžaduje, pokud zemřel na následky pracovního úrazu. Hlavní podmínkou k získání pozůstalostního důchodu je platné manželství k datu úmrtí jedince. Pokud ovdovělý jedinec uzavře nové manželství, nárok na pozůstalostní důchod zaniká (Česká správa sociálního zabezpečení, 2023).

Sirotčí důchody se řadí také mezi tzv. pozůstalostní důchody, v tomto případě se však důchodové dávky poskytují osiřelým dětem. Nezaopatřené dítě má nárok na pozůstalostní důchod v případě, že zemřelý rodič pobíral starobní či invalidní důchod, nebo pokud zemřelý rodič splnil podmínku doby pojištění pro důchod, či v případě úmrtí rodiče na následek pracovního úrazu. Dítě, které pobírá invalidní důchod třetího stupně se nepovažuje za nezaopatřené dítě. Dítě, které je v pěstounské péči a zemřel mu rodič (pěstoun), nemá nárok na pozůstalostní důchod. Žádost o přiznání sirotčího důchodu je možné podat i zpětně, nejpozději však do 5 let, poté nárok na důchod zaniká. Výše důchodu je ovlivněna výší výdělků zemřelého rodiče a délkou doby pojištění. Sirotčí důchod obsahuje dvě části výměru základní, jež je pro všechny důchody stejná na základě zákona o důchodovém pojištění, a výměru procentní, která činí 40 % důchodu který pobíral zemřelý rodič k datu úmrtí (Česká správa sociálního zabezpečení, 2023).

3.3.3 Úvěry

Úvěr je půjčení peněz od subjektu, zpravidla od bank, na základě smlouvy o úvěru za předem dohodnutých podmínek. Za poskytnutí úvěru spotřebitel platí bance či jiné organizaci poskytující úvěr, úroky. Úvěry můžeme dělit na hotovostní, spotřebitelský, hypotéku či americkou hypotéku.

- Hotovostní – peníze jsou poskytovány v hotovosti zpravidla s vyšším úročením.

- Spotřebitelský nebo účelový – úvěr je určený pro nákup konkrétní věci a zpravidla má nižší úrok nežli v případě hotovostního úvěru.
- Hypotéka – jedná se o úvěr, který slouží k zakoupení či rekonstrukci nemovitosti. Hypotéky mají dlouhou splatnost, jsou poskytovány pouze na vyšší částky a je zde zapotřebí zajištění zástavního práva k majetku.
- Americká hypotéka – jedná se o hypotéku, která nemusí být použita pouze na nemovitost, ale musí být rovněž zajištěna zástavním právem k majetku (Vrbková, 2009, s. 23).

3.3.4 Úroky

Úrok je finanční odměna věřiteli, kterou platí dlužník za zprostředkování půjčky. Věřiteli se platí úrok jako odměna za riziko spojené s poskytnutím půjčky, dále pak za časovou hodnotu finančních prostředků. Úrok je splatný spolu s půjčenou neboli dlužnou, částkou tzv. jistinou. Výše úroku je stanovena předem, taktéž je předem dohodnut termín splatnosti úroku. Výše úroku je závislá na úrokové míře/sazbě (Zpasti.cz, 2023).

Úroková míra/sazba je procentuálně vyjádřená částka z dluhu, kterou dlužník zaplatí věřiteli za vypůjčení finančních prostředků. Jedná se o úrok udávaný v procentech, který se platí v určitém období buď p.a. (per annum) neboli za rok, nebo p.s. (per semestre) za půl roku. Úrokovou míru můžeme rozlišovat jako fixní, kdy je úroková míra stále stejná, či proměnlivou, kdy se může úroková míra měnit a obvykle se užívá v případě hypoték. Úroková míra je dána rizikovostí půjčky pro věřitele, tudíž úroková míra bude tím vyšší, čím vyšší bude představovat půjčka riziko pro věřitele. Úrokovou míru můžeme dělit na nominální a reálnou. Nominální úrokovou míru definujeme jako stanovené procento z úroku. Reálnou úrokovou míru definujeme jako sníženou nominální úrokovou míru o míru inflace, využívanou například u spoření (Zpasti.cz, 2023).

Úrok z prodlení, jedná se o úrok, jež dlužník musí zaplatit věřiteli v případě, že včas neuhradil dlužnou částku. Věřitel má právo na úrok z prodlení vždy nehledě na důvody zpoždění, výjimkou je, pokud dlužník nenesl odpovědnost za zpoždění. Věřitel má právo na úhradu tohoto úroku od data splatnosti až do úhrady dluhu a jeho výše lze sjednat smluvně nebo právními předpisy (Zpasti.cz, 2023).

RPSN, neboli roční procentní sazba nákladů, napomáhá při výběru výhodnějšího úvěru nebo hypotéky, vyjádřená v procentech. RPSN také zahrnuje různé poplatky, které spolu s úvěrem, jejich výše závisí na procentech, musí dlužník zaplatit během jednoho roku.

Mezi poplatky můžeme zařadit poplatek za uzavření smlouvy, poplatek za vedení účtu, poplatek za správu nového účtu či poplatek za pohyb na účtu. Dále dlužník musí připočíst pojištění schopnosti splácet a u větších úvěrů se musí také komerčně pojistit (MONETA, 2023).

3.3.5 Spoření

Spořením rozumíme pravidelné ukládání finančních prostředků do budoucna, pro případ finanční nouze, ztráty zaměstnání či dalších nepříznivých neplánovaných událostí. Spoření slouží pouze k ukládání peněz do budoucna, tudíž nepřináší růst vložených finančních prostředků na bankovní účet. Pokud chce spotřebitel své finanční prostředky zhodnotit, může je investovat. Spoření také slouží jako ochrana finančních prostředků před inflací. Instituce jako banky, spořitelny či jiné, nabízejí různé typy spoření. Mezi tyto typy řadíme stavební spoření, spořicí účet, termínované vklady, vkladní knížky či penzijní připojištění (Vybíhal a kol., 2011, s. 170).

Stavební spoření je spoření zaměřené na dlouhodobé uchování finančních prostředků u specializované banky primárně pro účely bydlení. Spotřebitel má právo na čerpání státní podpory v průběhu spoření a po skončení má nárok, v případě že splnil podmínky, na úvěr ze stavebního spoření. Stavební spoření se skládá ze spoření a poskytování účelového úvěru, jež disponuje nízkými a pevnými sazbami. Stavební spoření neovlivňují nepříznivé situace na peněžním trhu, avšak toto spoření je ovlivňováno vývojem stavu veřejných financí. Spotřebitel si při sjednávání smlouvy o stavebním spoření stanoví tzv. cílovou částku, jedná se o částku, kterou chce v budoucnosti dosáhnout pro potřeby bydlení. Tuto částku si spotřebitel stanoví podle svých cílů a finančních možností pro pravidelné spoření. Podle zákona se cílová složka rovná součtu vkladů, státní podpory, úvěru ze stavebního spoření a úroku z vkladů a státní podpory, po odečtení úhrad od stavební spořitelny a daně z příjmů z úroků. Spotřebitel by se měl před uzavřením smlouvy o stavebním spoření zamyslet nad faktory, které ovlivňují výši cílové částky. Prvním faktorem k zamyšlení je, jaká je potřebná výše částky k realizaci bydlení. Dalším faktorem je, jakou částku může a chce spotřebitel měsíčně posílat na spoření. Posledním faktorem je, zdali má spotřebitel zájem o spoření nebo o poskytnutí úvěru. Cílovou částku lze překročit, ale nedoporučuje se to z důvodu, že by z úložky nenáležela státní podpora, nicméně se dá cílová částka kdykoliv navýšit. Vklady na spoření se úročí složeným úročením. Stavební spoření disponuje vysokou výnosností, 15 % z uspořené částky za kalendářní rok, díky státní

podpoře. Ale také disponuje dlouhou dobou, okolo 6 let, návratnosti investic (Vybíhal a kol., 2011, s. 171).

Spořicí účet je kombinací běžného účtu a termínovaného vkladu. Spořicí účet na rozdíl od běžného účtu má vyšší úrokovou sazbu a je možné si úspory kdykoliv ze spořicího účtu převést na běžný účet a použít je. Spořicí účet na rozdíl od běžného účtu peníze zhodnocuje, nicméně lépe se zhodnocují na termínovaných vkladech, a neztrácí tak rychle jejich hodnotu při inflaci. Spořicí účty jsou nabízeny zpravidla zdarma, avšak liší se v úrokové sazbě, délce výpovědní lhůty, poplatcích za vedení účtu atd. Existují i spořicí účty které lze zřídit bez výpovědní lhůty a bez poplatků na zřízení a vedení účtu. Spořicí účet lze zřídit prostřednictvím mobilního telefonu nebo internetu a je možné vystavit ke spořicímu účtu platební kartu. Spořicí účet slouží k uchování finančních prostředků, které zrovna nepotřebujeme, kde se krátkodobě lépe zhodnotí. Finanční prostředky lze posílat na spořicí účet z více účtů, tedy i od jiných osob, a je zpravidla možné vkládat na spořicí účet peníze v hotovosti. Spotřebitel má možnost, pokud byl překročen limit na běžném účtu, převodu finančních prostředků na spořicí účet automaticky. Vybírat finanční prostředky ze spořicího účtu lze pouze převodem na běžný účet nebo účty určené ve smlouvě. Pouze běžné účty určené ve smlouvě mohou převádět či vybírat finanční prostředky ze spořicího účtu. Pokud je stanovena výpovědní lhůta a spotřebitel vybere finanční prostředky před jejím skončením, zaplatí sankční poplatek. Spotřebitel, který má u jedné instituce více smluv má zpravidla zvýhodnění k účtům jako jsou lepší úrokové sazby (Vybíhal a kol., 2011, s. 174).

Termínovaný vklad slouží k uchování peněz a k jejich zhodnocování, které však nelze vybrat a použít do skončení výpovědní lhůty. Pokud spotřebitel poruší výpovědní lhůtu, bude sankciován. Termínované vklady disponují výhodným úročením, avšak je zpravidla zapotřebí při zakládání termínovaného vkladu složit minimální částku. Je možné si zvolit mezi fixním úrokem, kdy se úrok nemění po celou dobu, nebo pohyblivým úrokem, kdy se úrok mění v závislosti na aktuálních úrokových sazbách. Existují tzv. revolvingové neboli automaticky obnovující se vklady, kdy lze vybrat finanční prostředky z termínovaných vkladů pouze v den skončení termínovaného vkladu. Zatímco u vkladů bez automatického obnovení lze vybrat finanční prostředky z termínovaného vkladu kdykoliv po skončení termínovaného vkladu. Je možné si sjednat automatické zaslání finančních prostředků na běžný účet (Vybíhal a kol., 2011, s. 175).

Vkladní knížka může být jak s výpovědní lhůtou, tak bez výpovědní lhůty. Vkladní knížka s výpovědí je buď alternativou termínovaných vkladů, v tomto případě spotřebitel

ukládá peníze a po skončení výpovědní lhůty si je vybere, nebo alternativou automaticky se obnovujících termínovaných vkladů. V případě vkladní knížky bez výpovědní lhůty lze vybrat finanční prostředky bez omezení kdykoliv. V případě vkladních knížek spotřebitel neuzavírá smlouvu, ale banka mu vydá vkladní knížku na jméno. Vkladní knížky nevyžadují kromě zrušení či umoření, jedná se o případ vydání nové knížky v případě jejího ztracení, žádné poplatky. Vkladní knížky jsou výhodnější alternativou devizových účtů, jelikož vkladní knížky nenesou poplatky v případě uchovávání peněz v cizí měně, ani v případě jejich výběru v hotovosti. Existují i vkladní knížky jako jsou výherní vkladní knížky, nebo anonymní vkladní knížky neboli vkladní knížky na doručitele. Při výběru finančních prostředků z vkladní knížky je nutné mít vkladní knížku s sebou spolu s dokladem totožnosti. K vkladní knížce nelze sjednat platební kartu či jiné služby spojené s vedením běžného účtu. Na rozdíl od spořicích účtů jsou vklady vkladní knížky úročeny jednou ročně. Dříve existovaly tzv. anonymní vkladní knížky, které nedisponovaly údaji o majiteli, byly vedeny na doručitele (Vybíhal a kol., 2011, s. 175, 176).

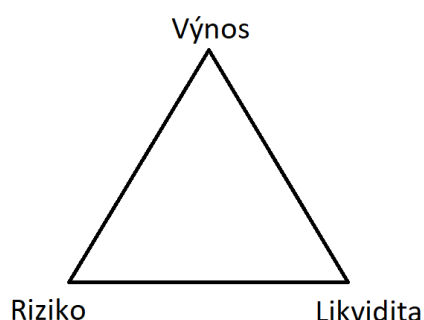
Penzijní připojištění, jedná se o pravidelné spoření v ekonomicky aktivním věku (pracující) na dobu, kdy budeme v důchodu, tudíž nebudeme již ekonomicky aktivní. Penzijní připojištění je podporováno státem (statní příspěvky) a slouží k finančnímu zabezpečení ve stáří. Finanční prostředky se pravidelně zasílají na penzijní připojištění zpravidla měsíčně, ale je možné i za delší časové období. Je možné využít různých daňových zvýhodnění a také je možnost příspěvků od zaměstnavatele (Vybíhal a kol., 2011, s. 177).

3.3.6 Investice

Investováním rozumíme vkládání volných finančních prostředků do různých aktiv za účelem jejich zhodnocení pro budoucí použití. Finanční prostředky se však nemusí vždy zhodnotit, investování tedy s sebou nese riziko znehodnocení finančních prostředků. Investovat lze na finančních trzích jak v tuzemsku, tak v zahraničí. Aktiva se dělí na finanční aktiva a nefinanční aktiva. Finanční aktiva jsou pouze finanční pohledávky, nepřinášejí majiteli užitek, jedná se o akcie, dluhopisy, podílové listy nebo směnky. Nefinanční aktiva jsou aktiva, jež mají reálnou podobu a přinášejí majiteli užitek, jedná se o nemovitosti, umělecké předměty či komodity. Každá investice tedy jak finanční, tak nefinanční aktivum má tři vlastnosti výnos, riziko a likviditu, těmito vlastnostem se říká tzv. investiční trojúhelník. Výnosem se rozumí rozdíl mezi prodejní a kupní cenou či pravidelný důchod, tudíž co vydělá. Rizikem se rozumí nebezpečí tedy, že výnos, který očekáváme, bude odlišný

od skutečného výnosu. Rizika rozlišujeme podle různých vlivů působících na investice. Likviditou se rozumí rychlá a nenákladná přeměna aktiv v peníze. Tyto tři vlastnosti finančního trojúhelníku jsou navzájem propojené, tudíž pokud bude aktivum výnosnější, bude zároveň rizikovější, nebo pokud bude aktivum likvidnější, bude zároveň méně výnosné, a tudíž i méně rizikové (Peníze.cz, 2023).

Obrázek 2 Investiční trojúhelník

Zdroj: ŽijÚspěšně.cz, 2022

Jinou formou investování může být například investování do vzdělání. Kiyosaki ve své knize *Bohatý táta, chudý táta* uvádí, že: *“Tradiční vzdělání je důležité, neboť čím lepší vzdělání máte, tím máte větší šanci na vydělávání peněz.”* Další formou investování může být věrnost firmě a pracovitost, čímž si člověk zajistí doživotní penzi. Dále pak lze investovat do početné rodiny, jež člověku ve stáří zajistí potřebnou péči od svých bližních. Další investicí mohou být vládní důchodové programy, jež jsou zpravidla kryty odpočty ze mzdy, nebo také individuální penzijní programy (Kiyosaki, 2001, s. 51).

3.4 Vzdělávání k finanční gramotnosti

Vzdělávání finanční gramotnosti se v České republice řídí Národní strategií finančního vzdělávání 2.0 (NSFV), kterou 13.ledna 2020 schválila vláda České republiky. Tato strategie má za cíl dlouhodobě zvyšovat úroveň finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Strategie stanovuje základní směr, dle kterého by se mělo finanční vzdělávání ubírat v příštích letech. Vzdělání ve finanční gramotnosti slouží jako preventivní opatření proti exekucím, lichvě, chudobě či jiným problémům, ale také představuje cestu k rozšíření nabídek finančních produktů a snížení potřeb vládních zásahů ve formě ochrany spotřebitele. Změny, které přináší nová NSFV jsou zejména v zaměření finančního vzdělávání na

ohrožené skupiny obyvatel, jako jsou senioři, nezaměstnaní či lidé čerpající pomoc v hmotné nouzi a také na skupinu obyvatel, kteří se starají o ohroženou skupinu obyvatel, tedy sociální pracovníci, policisti, zaměstnanci úřadu práce atd. Ministerstvo financí se snaží o dosažení vyšší kvality finančního vzdělávání prostřednictvím vzájemných přínosů partnerství mezi státem a soukromými osobami. K dosažení vyšší kvality finančního vzdělávání by měl přispět také nově vznikající Národní registr projektů finančního vzdělávání, který bude disponovat projekty, které splňují principy finančního vzdělávání. Mezi tyto principy lze zařadit objektivitu, nezávislost, odbornost a preciznost zaměření. Ministerstvo financí pravidelně sleduje a vyhodnocuje úroveň finančního vzdělávání. Česká republika se účastní mezinárodního měření finanční gramotnosti dospělé populace probíhajícího ve členských státech OECD. Principy nezávislosti v oblasti finančního vzdělávání, vymezující pojem finančního vzdělávání a rozpracovávající princip obecnosti v Národní strategii finančního vzdělávání, byly v březnu 2013 schváleny Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání. Problémy a důležité úkoly ve finančním vzdělávání jsou vymezeny v Národní strategii, která je aktualizovanou verzí Strategie finančního vzdělávání z roku 2007, jednalo se o koncepci, která nebyla schválena vládou. Evropská komise spolu s OECD vytváří národní strategie, které mají za cíl zvýšit povědomí o finančním vzdělávání a jeho potřebnosti a nutnosti vytvořit jeho koordinovaný systém (Ministerstvo financí České republiky, 2020).

Finanční vzdělávání na základních a středních školách v České republice je povinné od září 2013. V rámci základního a středního vzdělávání jsou standardy finanční gramotnosti zaneseny do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a do rámcových vzdělávacích programů všech oborů středního vzdělávání. Vláda rozhodla o povinném vzdělávání na základě přijetí usnesení o zlepšení podmínek bankovního sektoru. Ministerstvo financí spolu s ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a s ministerstvem průmyslu a rozvoje připravily na základě tohoto usnesení dokument, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, který vznikl v prosinci 2007. Cílovou úroveň finanční gramotnosti pro každý školní stupeň stanovují Standardy finanční gramotnosti. V posledním ročníku dle těchto standardů by měla studentova úroveň finanční gramotnosti odpovídat úrovni finanční gramotnosti dospělého člověka. Dle standardů by měli studenti znát např. postup reklamace, inflaci a její vliv na hodnotu peněz, odlišnost debetních a kreditních karet, důsledky neznalosti smlouvy, nebo problematiku cizích měn (Ministerstvo financí České republiky, 2020).

Finanční gramotnost tedy tzv. index finanční gramotnosti, každoročně měří Česká bankovní asociace (ČNB). V roce 2021 byl zaznamenán pokles indexu finanční gramotnosti na 55 bodů, tedy na hodnotu před 4 lety. Díky pandemii však 2/3 obyvatelstva o penězích více přemýšlí, spoří a lépe hospodaří, především se jedná o mladší generaci obyvatel. 1/4 Čechů se však finanční gramotnosti učí z vlastních zkušeností a 1/5 Čechů se dozvěděla o finanční gramotnosti až prostřednictvím finančního poradce. Lidé tvrdí, že by se na finanční vzdělávání, skrze školský systém, měl více zaměřovat stát, přičemž 56 % lidí tvrdí, že školský systém je důvod zhoršující se finanční gramotnosti (Česká bankovní asociace, 2021).

V roce 2022 byl zaznamenán již mírný růst indexu finanční gramotnosti, kdy index vzrostl na 56 bodů. 3/4 obyvatel mají strach z rostoucích cen a inflace, tudíž se snaží šetřit. Většina obyvatel přiznává, že má problém vyznat se v investicích a v radách od finančního poradce a v celkové orientaci ve světě financí. Podle indexu od České bankovní asociace lze pozorovat, že lidé s vysokoškolským vzděláním dosahují více bodů nežli lidé se základní školou či výučním listem. 58 % obyvatel tvrdí, že se finanční gramotnost na školách vyučuje velmi málo či vůbec, a téměř 1/3 obyvatel tvrdí, že učitelé nejsou v této oblasti dostatečně proškoleni. Obyvatelé věří, že by se ve vzdělání k finanční gramotnosti měl nejvíce podílet stát, poté rodiče a jako poslední banky či ministerstvo financí. Více než polovina obyvatel si ukládá peníze stranou, pro případ nepříznivých událostí. Polovina obyvatel se obrací s radou či pomocí na odborníka, ale povětšinou si vystačí se svými znalostmi, zatímco 6 % obyvatel si v oblasti financí nezvládne poradit vůbec (Česká bankovní asociace, 2022).

V roce 2023 dosáhl index finanční gramotnosti 56 bodů, tedy stejně jako v roce 2022 (Česká bankovní asociace, 2023).

Finanční gramotnost je důležitou dovedností, která ovlivňuje životní úroveň, prosperitu a spokojenost každého člověka. I přes důležitost finanční gramotnosti a povinnosti její výuky na základních a středních školách, není výuka finanční gramotnosti na školách dostatečně kvalitní, zajímavá ani praktická, chybí potřebné pomůcky a učebnice a nevěnuje se jí velká pozornost. Tudíž studenti nemají dostatek informací a zkušeností pro budoucí život. Důvodů může být spousta, například nedostatek motivace a zájmu jak ze strany žáků, tak ze strany učitelů. Dalším důvodem může být nedostatek materiálu a pomůcek pro výuku finanční gramotnosti. Nebo například z důvodu nedostatku spolupráce mezi školami, státem a neziskovým a soukromým sektorem. Výuka by měla být propojena s reálným životem, tedy například spolupracovat s odborníky z praxe, s rodiči, médii či

neziskovými organizacemi. Ministerstvo financí se však snaží zlepšit situaci finanční gramotnosti, například testováním, zda obyvatelé rozumějí pojmům o financích. Dále pak se snaží pozměnit přístup k výuce finanční gramotnosti, snaží se zapojit do výuky policisty a sociální pracovníky, aby mohli poradit občanům. Program Finanční gramotnost do škol, který provozuje nezisková organizace yourchance o.p.s. pro školy i veřejnost, podporuje rozvoj finančně gramotné mladé generace vytvářením výukových materiálů a pomůcek, pořádáním seminářů a různých soutěží (Praha školská, 2023).

Rámcově vzdělávací program obsahuje rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol, zaměřený na všechny obory. Rámcově vzdělávací program je určen pro předškolní, základní, základní umělecké, jazykové a střední vzdělání. Byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Rámcově vzdělávací programy stanoví cíle, délku, formu a povinný obsah vzdělávání, buď odborného nebo všeobecného v závislosti na daném oboru. Dále stanoví organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončení, zásady pro tvorbu programů, podmínky pro žáky se speciálními potřebami, materiály, podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví. Rámcově vzdělávací programy musí obsahovat pouze nejnovější poznatky vědních disciplín a pedagogiky a psychologie. Ministerstvo vydá rámcové vzdělávací programy a školy si pak na základě těchto programů stanoví realizační programové dokumenty, tedy školní vzdělávací programy. Školní vzdělávací program vydá ředitel školy, zveřejněním na přístupném místě ve škole, aby se do něj mohl každý podívat, pořídit kopii či si ho opsat. Obsah vzdělávání může být uspořádán do předmětů či jiných ucelených částí učiva (Národní pedagogický institut České republiky, 2023).

Pokud se člověk dostatečně nevzdělá v oboru financí, může se stát tzv. finančně negramotným. Finančně negramotný člověk nedokáže hospodařit a vycházet se svými penězi, nedokáže si sestavit rozpočet a nepozná kdy jsou finanční produkty na trhu výhodné a kdy nikoliv. Finanční rezerva slouží jako zdroj krytí výdajů v případě nepříznivých událostí. Ideální finanční rezerva by měla být likvidní, tedy rychle k dispozici, a v rozmezí od 3-6 násobku měsíčních výdajů, avšak pro každého občana je jiná v závislosti na životní situaci (oapraha.cz, 2019).

Z průzkumu z roku 2016, který pro Českou spořitelnu uskutečnila společnost Millward Brown, který se zaměřoval na finanční gramotnost obyvatel v různých regionech vyplývá, že obyvatelé žijící v Praze jsou nejvíce finančně gramotní. Na druhém místě je

Jihomoravský kraj a na třetím místě Středočeský kraj. Nejhuře finančně gramotní obyvatelé žijí v Karlovarském kraji v Ústeckém kraji a Vysočině (Česká spořitelna, 2016).

Obrázek 3 Index finanční gramotnosti v Česku v roce 2022

		Index FG
Rok 2021		55
Rok 2022		56
Pohlaví	Muž	60
	Žena	52
Věk	18 – 34	51
	35 – 49	56
	50 – 64	58
	65 a více let	58
Vzdělání	ZŠ, Vyučen/a	48
	Maturita	56
	VOŠ, VŠ	62
Region	Praha	59
	Čechy	56
	Morava	55

Zdroj: oapraha.cz

3.5 Hrozby

3.5.1 Exekuce

Spotřebitel se stává dlužníkem již při podpisu úvěrové smlouvy u banky či jiné finanční instituce. Opravdovým dlužníkem se spotřebitel však stává až v situaci, kdy se opozdí s platbou nebo když nepošle platbu v potřebné výši. Banky a finanční společnosti první zasílají upomínky na zaplacení dlužné částky, množství těchto upomínek závisí na vnitřním systému vymáhání v dané společnosti. Po neúspěšné reakci dlužníka na zaslání upomínky, přistoupí banky a finanční společnosti na vymáhání dluhu soudní cestou, vymáhací agenturou, prodáním pohledávky, rozhodčím řízením apod. Pokud se dlužník nedohodne s bankou či jinou finanční institucí, banka si najme advokáta a přistoupí k soudnímu řízení. Soud vydá tzv. platební rozkaz a dlužník je povinen splatit dlužnou částku. Pokud se dlužník neodvolá a nesplatí dluh, je dluh vymahatelný v exekučním řízení, kdy soud ustanoví exekutora, jež stanoví, jakým způsobem bude dlužná částka vymahatelná. Exekuce může být provedena třemi způsoby, exekucí mzdy, exekucí majetku či exekucí účtu

dlužníka. Exekuci lze tedy definovat jako soudní cestou vynucené splacení dluhů (Vrbková, 2009, st. 32-34).

Exekuce majetku znamená zajištění movitého majetku v domácnosti. Soudní exekutor nebo vykonavatel soudního exekutora může otevřít byt v případě nepřítomnosti majitele za přítomnosti soudního úředníka, svědka či policisty. Při vstupu do bytu provede soupis majetku v bytě a žlutými nálepkami „exekučně zabaveno“ označí zabavený majetek. Pokud je přítomný majitel bytu, podepíše soupis majetku v bytě. Pokud některý z označeného majetku nepatří dlužníkovi, ale majiteli bytu, který pronajímá dlužníkovi byt, musí majitel bytu podat tzv. vylučovací žalobu u soudu a prokázat vlastnictví označeného majetku, aby soud mohl tento majetek vyloučit z výkonu rozhodnutí. Pokud dlužník nezplatí dluh, označený majetek je odvezen a prodán v soudní dražbě (Vrbková, 2009, st. 57, 58).

Exekuce ze mzdy nebo také exekuce na plat, se vymáhá postupným strháváním dlužné částky ze mzdy. V případě exekuce ze mzdy existuje tzv. nezabavitelná částka. Jedná se o část mzdy, na kterou se exekuce nevztahuje, její výše závisí na životním minimu a normativních nákladech na bydlení. Pokud dlužník pracuje v zahraničí a má i zahraniční bankovní účet, exekuci uvalené v Česku podléhá pouze příjem, který má dlužník z České republiky. Existují však příjmy, které výkonu exekuce nepodléhají, jedná se o jednorázové sociální dávky, příspěvek na bydlení, dávky sociální péče a dávky v hmotné nouzi. Naopak příjmy, které podléhají exekuci jsou důchody, nemocenské dávky, mateřská, podpory v nezaměstnanosti, příjmy z dohod DPP a DPČ, odstupné ze zaměstnání, náhrady mzdy, stipendia, výsluhové příspěvky bezpečnostních složek státu či sociální dávky (MONETA, 2023).

Exekutor má povinnost poučit dlužníka o jeho právech a možnostech, jak se bránit výkonu exekuce soudní cestou. Dlužník podá návrh soudu, který má možnost zastavit výkon exekuce, návrh na zastavení exekuce může podat i věřitel z důvodu uzavření mimosoudní dohody či v případě uhrazení dlužné částky. Pokud exekutor nezjistí žádný majetek, který by mohl být zpeněžen, může exekutor zastavit výkon exekuce. V promlčecí době, která v exekučním řízení trvá 10 let, může svým rozhodnutím exekutor opětovně obnovit výkon exekuce (Vrbková, 2009, st. 62).

3.5.2 Inflace

Existují dva základní a objektivní nepřátelé financí, jsou jimi inflace a rizika. Inflace lze definovat jako roční zvýšení (v procentech) celkové hladiny cen, měřené indexem spotřebitelských cen či jiným cenovým indexem. Jedná se tedy o znehodnocení peněz v regionu či oblasti (Smrčka, 2007, st. 37-44).

Cenová hladina je ukazatel charakterizující inflaci, jedná se o roční tempo růstu (v průměru) všech cen. Inflací není změna ceny jednotlivého zboží či služby, ale jedná se o zvýšení celkové hladiny cen zboží a služeb. Hlavním dopadem inflace je snížení kupní síly peněz, tedy za stejnou sumu peněz si spotřebitel v obchodě nakoupí méně zboží nežli dříve (Vybíhal a kol., 2011, st. 254).

Inflace se měří pomocí sledování cenových indexů spotřebitelských košů, jedná se o skutečně ověřenou spotřebu zboží a služeb. Pro interpretaci každého cenového indexu je nutné znát období, za které je počítán. Nejčastěji se míry inflace vyjadřují přírůstkem:

- Průměrný roční index spotřebitelských cen;
- Index spotřebitelských cen ke stejnému měsíci;
- Index spotřebitelských cen k předchozímu měsíci;
- Index spotřebitelských cen k základnímu období (Smrčka, 2007, st. 39, 40).

Rozlišujeme tři druhy inflace v závislosti na rychlosti změny, a to příznivou inflaci, pádivou inflaci a hyperinflaci. O příznivé (mírné) inflaci mluvíme, když ceny rostou relativně pomalým a stabilním tempem. Převážně se jedná o inflaci do 10 %. V případě pádivé inflace se jedná o dvou až třiciferný roční růst inflace. Tato inflace již vyvolává vážné ekonomické a sociální problémy. O hyperinflaci se jedná v případě extrémního růstu cen, které zapříčiní hroucení ekonomiky. Jedná se o tří a víceciferný růst inflace. Znehodnocují se peníze a přestávají nadále plnit svoji funkci, lidé se tedy vrací k naturálnímu způsobu platby. Hyperinflace nastala například v Německu po 1. světové válce, dále pak v Maďarsku po 2. světové válce, v postsovětských státech po rozpadu SSSR a v roce 1992 také v Rusku (Brčák, Sekera, Stará, 2014, st. 131, 132).

Hyperinflace nastala převážně v období válečných a politických konfliktů. Hyperinflace, která se odehrála v poválečném Německu v letech 1918 až 1924 a hyperinflace, která nastala v Rusku v letech 1917 až 1921 byly obě vyvolány uměle a zanechali za sebou milióny chudých lidí, přesto byly obě hyperinflace výhodné. Inflace tedy může být vyvolaná státem, tedy uměle, ale zpravidla jde o inflaci vyvolanou na základě

nabídky a poptávky. Inflace může být poptávková, tedy vyvolaná vyšší poptávkou, nebo nabídková, tedy ceny ze vstupů rostou a je tedy nutné zvýšit ceny. Inflace napomáhá vyvažovat nabídku a poptávku a je tedy přirozená. Opakem inflace je deflace, jedná se tedy o snižování cenové hladiny, tedy kupní síla peněz roste. Deflaci často doprovází období stagnace či deprese, jedná se o pokles poptávky, a tudíž snížení cen (Smrčka, 2007, st. 37-44).

Podle dat z Českého statistického úřadu činila v roce 2022 průměrná míra inflace 15,1 %, jednalo se tak o druhou nejvyšší míru inflace od vzniku samostatné České republiky (Český statistický úřad, 2023).

V roce 2023 pak míra inflace poklesla o 4,4 %, tedy průměrná míra inflace pro rok 2023 činila 10,7 % (Český statistický úřad, 2024).

V důsledku inflace peníze přestávají plnit funkci uchovatele hodnoty. Během inflace dochází k přerozdělování bohatství od věřitelů k dlužníkům, nepříznivému ovlivnění mezd a platů, deformování ceny u dlouhodobých smluv, sociálním dopadům, ovlivnění reálné hodnoty bohatství, utváření rovnováhy v ekonomice, změnám v čistém exportu, změnám v měnovém kurzu a nejistému ekonomickému prostředí. Inflace postihuje také příjemce fixních důchodů (Brčák, Sekera, Stará, 2014, st. 136, 137).

3.6 Analýza

3.6.1 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření je jedním ze základních technik sběru informací prostřednictvím dotazníku. V dotazníku je uveden souhrn několika otázek, na které má respondent písemně odpovědět. Dotazník může obsahovat různé typy otázek, v dnešní době se nejčastěji užívá otázek uzavřených, tedy respondenti vyberou odpověď z již navržených variant. Součástí dotazníku by měly být také pokyny pro respondenty a dále také úvodní vysvětlení významu dotazníkového šetření. V dotazníku by měla být užitá tzv. dramaturgická stavba, tedy respondent bude zpočátku odpovídat na jednoduché otázky a poté bude postupovat k náročnějším otázkám. V závěru by náročnost otázek měla opět klesat, kvůli předpokladu jisté únavy respondenta při vyplňování. Tato stavba je při vytváření dotazníku velmi důležitá, protože ovlivňuje návratnost a akceptování vyplnění. Dotazníkové šetření je efektivní technikou k získání velkého množství dat od velkého souboru osob bez velkých nákladů. Nevýhodou dotazníku může být však menší možnost kontroly vlastního procesu

dotazování nebo ovlivnitelnost odpovědí jinými osobami (Sociologická encyklopedie, 2018).

3.6.2 Testy nezávislosti

Test nezávislosti se provádí pomocí Chí-kvadrát testu, který zkoumá vztah mezi dvěma kategoriálními proměnnými. Pomocí tohoto testu lze posoudit, zdali mezi proměnnými existuje významná závislost. Chí-kvadrát test porovnává pozorované a očekávané (teoretické) četnosti za pomoci kontingenční tabulky. Výsledek Chí-kvadrát testu následně porovnáme s kritickou hodnotou, kterou nalezneme v tabulkách. Existují podmínky pro užití Chí-kvadrát testu jako je, že pozorování musí být nezávislá a alespoň 80 % všech hodnot musí mít očekávané četnosti větší než 5. Pokud by nebyla splněna první podmínka, nelze v Chí-kvadrát testu pokračovat. Pokud není splněna druhá podmínka, musí dojít ke sloučení některých kategorií. Pokud v tabulce 2×2 jsou očekávané četnosti příliš nízké, použije se Fisherův exaktní test (Statisticky neklasicky, 2024).

Za pomoci kontingenční tabulky testujeme závislost či nezávislost dvou náhodných znaků. Tedy u dvou náhodných veličin, X nabývajících hodnot x_1, \dots, x_r a Y nabývajících hodnot y_1, \dots, y_r , zjišťujeme jejich nezávislost. Do kontingenční tabulky zaneseme skutečné (naměřené) relativní četnosti a také (absolutní) sdružené četnosti pro všechny možnosti dvojic výsledků. Jedná se o marginální četnosti, kde $n_{k.}$ vyjadřuje řádkové součty a $n_{.k}$ vyjadřuje součty sloupcové. Před samotným výpočtem formulujeme hypotézy, kde H_0 : X, Y jsou nezávislé a H_1 : X, Y jsou závislé. Výpočet se provádí pomocí Chí-kvadrát testu nezávislosti. Chí-kvadrát test vypočteme pomocí:

$$\chi^2 = \sum_{kl} \frac{(n_{kl} - \frac{n_{k.} \cdot n_{.l}}{n})^2}{\frac{n_{k.} \cdot n_{.l}}{n}} \quad (1)$$

Teoretické (očekávané) četnosti vypočítáme dle:

$$\frac{n_{k.} \cdot n_{.l}}{n} \quad (2)$$

Tyto teoretické četnosti mají podmínku, že všechny musí být větší než jedna a 80% větší než 5. Nulovou hypotézu o nezávislosti X a Y zamítáme na hladině významnosti α , pokud $\chi^2 \geq$

$\chi^2_{(r-1)(s-1)}(1 - \alpha)$. Za pomoci Cramérova V můžeme dále zkoumat míru zjištěné závislosti (Mošna, 2017, st. 41).

Cramérův koeficient vypočteme na základě vzorečku:

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(m-1)}} \quad (3)$$

kde $m = \min(r, s)$. Koeficient má hodnoty mezi 0 a 1. Pokud je hodnota blíže k 1 je míra závislosti větší. Pokud je hodnota blíže k 0 je míra závislosti nižší (Matematická biologie, 2024).

Tabulka 2×2 je speciální případ kontingenční tabulky. V tabulce 2×2 pozorujeme závislost 2 kvalitativních proměnných, kde každá proměnná má pouze dvě kategorie. Výpočet kontingenční tabulky 2×2 provedeme pomocí Chí-kvadrát testu:

$$\chi^2 = \frac{n(ad - bc)^2}{(a + b)(a + c)(b + d)(c + d)} \quad (4)$$

při $[(2 - 1) \cdot (2 - 1)]$ stupňů volnosti. Výsledek Chí-kvadrát testu poté porovnáme s kritickou hodnotou, kterou nalezneme v tabulkách (Biostatistika, multimediální výukový text pro studenty VFU Brno, 2024).

4 Vlastní práce

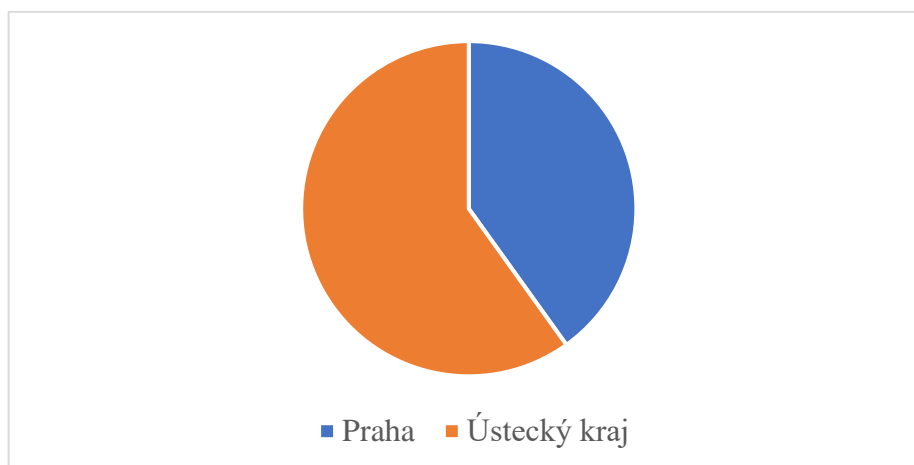
Praktická část bakalářské práce byla provedena metodou dotazníkového šetření, vypracovaného prostřednictvím internetových stránek Survio.cz. Sběrání dat prostřednictvím dotazníku probíhalo v měsíci únoru 2024. Celkový počet respondentů činil 212. Cílem průzkumu bylo zjištění úrovně finanční gramotnosti studentů středních škol v závěrečném ročníku v Praze a Ústeckém kraji. Tyto kraje byly vybrány z důvodu očekávaného velkého rozdílu v úrovni finanční gramotnosti. Respondenti byli dotazováni celkem na 24 otázek, jež byly rozděleny do tří dílčích částí. V prvních 10 otázkách byly zjišťovány obecné informace o respondentech, jejich pohlaví a místu studia. Následně o jejich povědomí a zkušenosti s financemi. V následujících 11 otázkách se jednalo o prověření vědomostí a dosavadních znalostí respondenta z oblasti financí. V posledních 3 otázkách bylo zjišťováno, zdali jsou studenti ve školách dostatečně vzděláváni v této problematice a zdali jsou spokojeni s výukou finanční gramotnosti na školách.

Praktická část práce je rozdělena do dvou částí. V první části jsou uvedeny výsledky z dotazníkového šetření. Druhá část se zaměřuje na komparaci Prahy a Ústeckého kraje. Pomocí komparace je v praktické části zjištěn rozdíl finanční gramotnosti mezi Prahou a Ústeckým krajem.

4.1 Dotazníkové šetření

V následujícím grafu 1 jsou uvedeny odpovědi respondentů z první otázky z dotazníkového šetření. V první otázce bylo zjišťováno kde respondenti studují, zdali v Praze nebo v Ústeckém kraji.

Graf 1 Kraj, kde respondenti studují – Kde studujete?

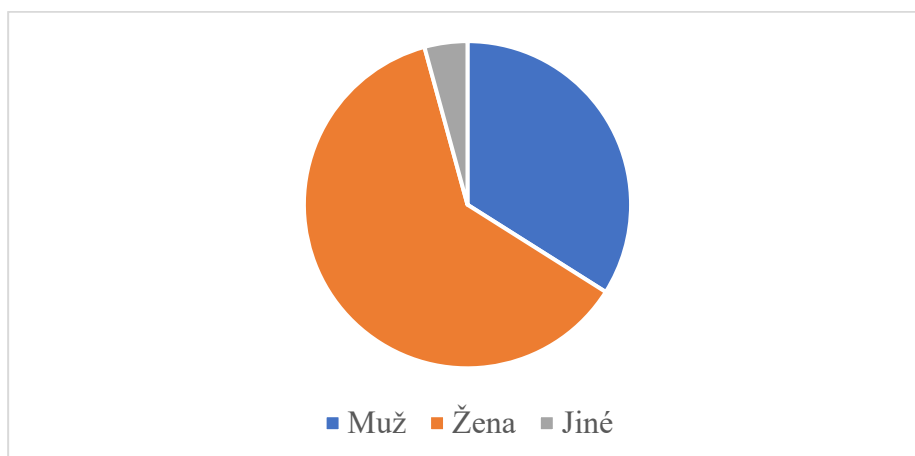

Zdroj: Vlastní zpracování 1

První otázka se týkala kraje, ve kterém respondenti studují. Graf rozděluje respondenty na Pražské studenty a Ústecké studenty. Z grafu je zjevné že většina respondentů studuje na území Ústeckého kraje. Kdy z Ústeckého kraje odpovědělo na dotazník 127 respondentů (60 %), zatímco z Prahy odpovědělo 85 respondentů (40 %).

V grafu 2 jsou znázorněné odpovědi na druhou otázku z dotazníkového šetření. V druhé otázce bylo zjišťováno, jaké je pohlaví respondentů.

Graf 2 Pohlaví respondentů – Jaké je Vaše pohlaví?

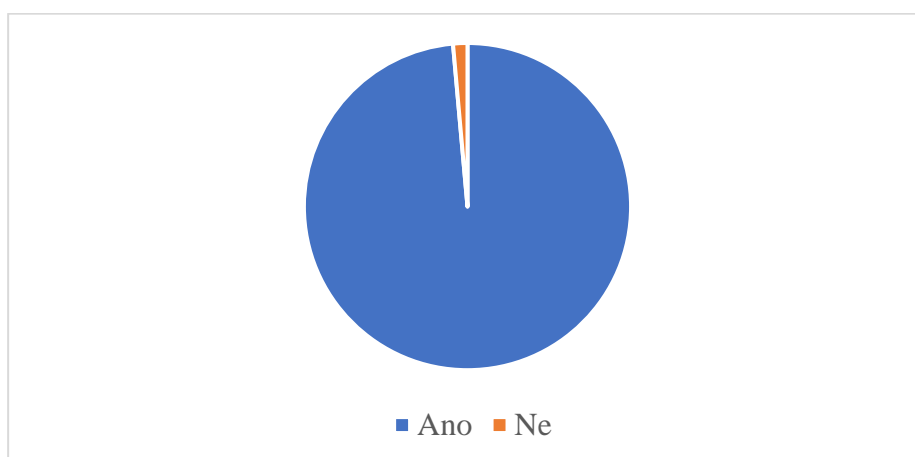

Zdroj: Vlastní zpracování 2

Další otázka se zabývala pohlavím respondentů. Z grafu lze vyčíst, že převládající skupinou respondentů byly ženy, kdy odpovědělo celkem 131 žen (62 %). Mužů odpovědělo celkem 72 (34 %) a nejmenší skupinu tvoří jiné pohlaví, kdy odpovědělo 9 respondentů (4 %). Důvodem značné převahy žen, může být větší ochota věnovat svůj čas k vyplnění dotazníku.

V grafu 3 jsou uvedeny odpovědi na otázku, zdali se respondenti setkali někdy s pojmem finanční gramotnost.

Graf 3 Obeznačenost s pojmem finanční gramotnosti – Setkali jste se někdy s pojmem finanční gramotnost?

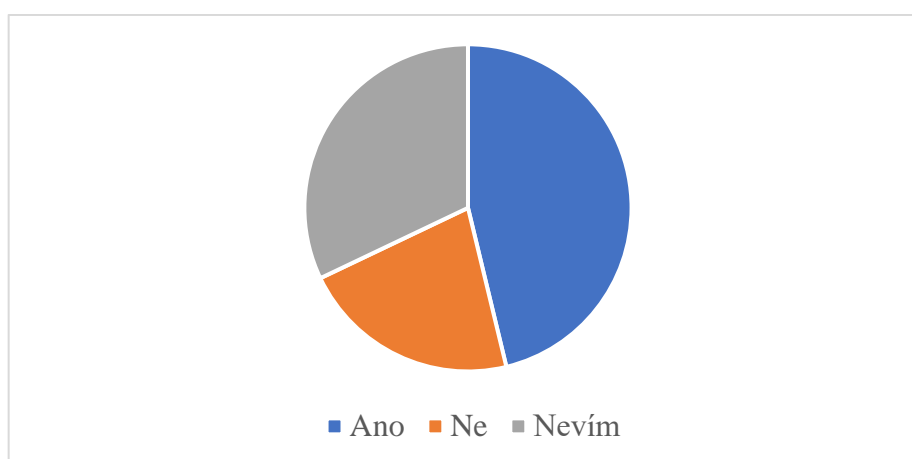

Zdroj: Vlastní zpracování 3

V další otázce bylo zjišťováno, zdali jsou respondenti obeznámeni s pojmem finanční gramotnost. Z grafu lze vyčíst, že skoro všichni respondenti se již s tímto pojmem v životě setkali. Tedy 209 respondentů (99 %) již někdy zaslechli pojem finanční gramotnost a pouze 3 respondenti (1 %) nikdy o finanční gramotnosti neslyšeli. Ze tří respondentů, kteří nikdy o finanční gramotnosti neslyšeli je jeden student z Prahy a dva z Ústeckého kraje.

Následný graf 4 udává, zdali respondenti mají přehled o nabízených produktech na finančním trhu.

Graf 4 Obeznamenost s nabízenými produkty na finančním trhu – Máte přehled o nabízených produktech na finančním trhu?

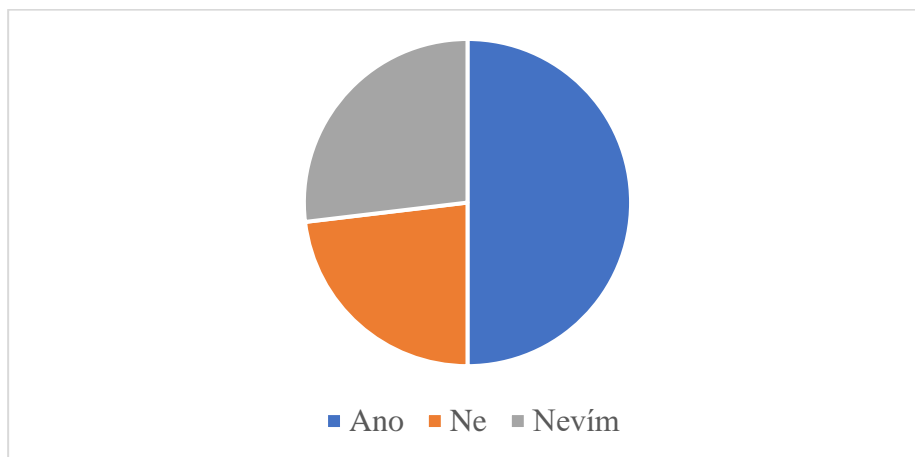

Zdroj: Vlastní zpracování 4

Následovala otázka, zdali mají respondenti přehled o nabízených produktech na finančním trhu. Nejvíce respondentů odpovědělo na tuto otázku, že mají přehled o nabízených produktech. Kdy 98 respondentů, tedy 46 % všech dotazovaných má přehled o nabízených produktech, 68 respondentů (32 %) nemá přehled o nabízených produktech a 46 respondentů (22 %) neví, zdali o těchto produktech mají přehled. Nevědomost těchto produktů může být zapříčiněna neznalostí pojmu finanční produkt, či pouze nezájem o finanční produkty z důvodu nepotřebnosti v jejich středoškolském věku. Z 98 respondentů kteří odpověděli, že mají přehled o produktech, bylo 55 respondentů z Prahy a 43 respondentů z Ústeckého kraje. Z 68 respondentů, jež nemají přehled o nabízených produktech, bylo pouze 13 respondentů z Prahy a 55 respondentů z Ústeckého kraje. V případě nevědomosti o nabízených produktech bylo 16 studentů z Prahy a 34 z Ústeckého kraje.

V grafu 5 jsou znázorněny odpovědi respondentů na otázku, zdali využívají některé produkty nabízené na finančním trhu.

Graf 5 Využívanost finančních produktů – Využíváte některé produkty nabízené na finančním trhu?

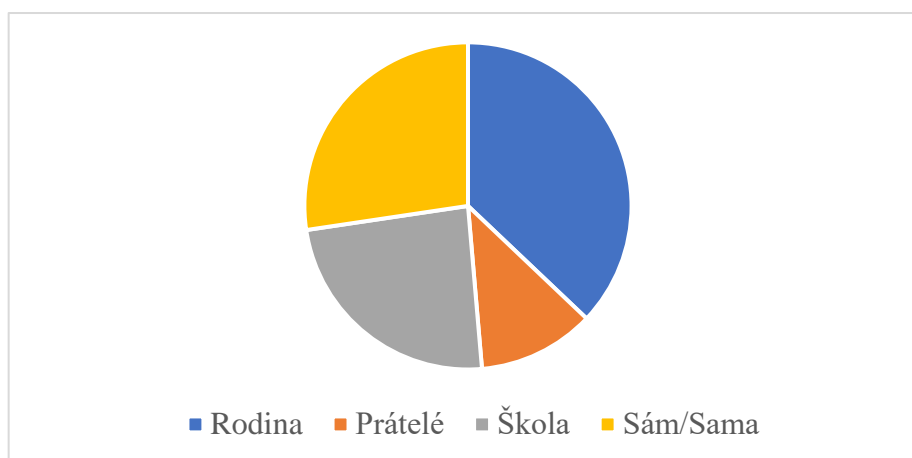

Zdroj: Vlastní zpracování 5

Následovala rozšiřující otázka na téma finančních produktů a to, zdali využívají některé produkty nabízené na finančním trhu. Kdy 106 respondentů (50 %) odpovědělo, že produkty nabízené na finančním trhu využívají, 49 respondentů (23 %) nevyužívá produkty a 57 respondentů (27 %) neví, zdali nějaké produkty využívá. Rozdílnost počtu mezi odpověďmi ze 4. otázky, že respondent zná produkty nabízené na finančním trhu (98) a z 5. otázky, že využívají produkty nabízené na finančním trhu (106), může být zapříčiněna domněnkou, že respondenti určitě nějaký produkt či nějakou formu produktů musí využívat, přestože neznají pojem finanční produkt.

Graf 6 znázorňuje odpovědi respondentů na 6 otázku z dotazníkového šetření. V 6 otázce, měli respondenti uvést kdo jim nejvíce napomohl k porozumění problematice finanční gramotnosti.

Graf 6 Pomoc s porozuměním finanční gramotnosti – Kdo Vám nejvíce napomohl k porozumění problematice finanční gramotnosti?

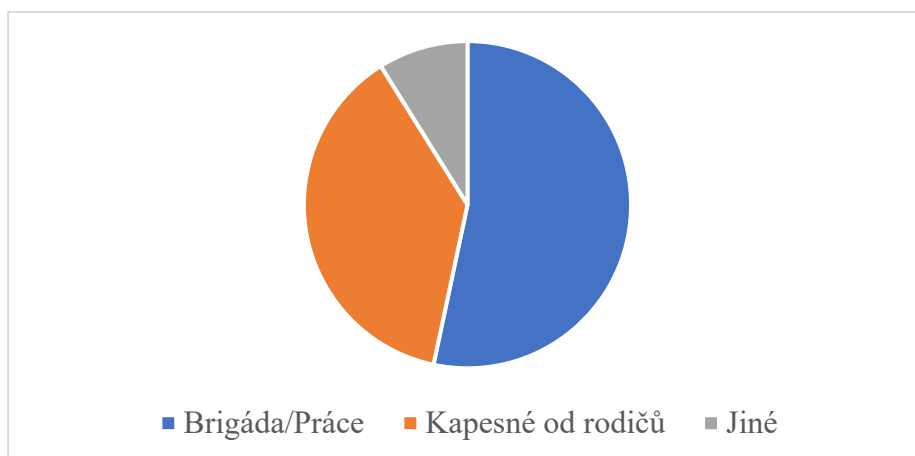

Zdroj: Vlastní zpracování 6

V 6. otázce bylo zjišťováno, kdo respondentům nejvíce napomohl k porozumění problematice finanční gramotnosti. V této otázce mohli respondenti uvést více odpovědí. Nejvíce odpovědí získala varianta rodina, tedy 122 respondentů (37 %) odpovědělo, že nejvíce jim k porozumění finanční gramotnosti napomohla rodina. Druhou nejčastější variantou byla varianta sám/sama, tedy 90 respondentů (27 %) se o této problematice dozvědělo formou samostudia či získanými zkušenostmi ze života. O něco méně respondentů, tedy 79 respondentů (24 %), se o této problematice dozvědělo ze školy a pouze 38 respondentů (12 %), získalo informace o této problematice od přátel. Ze 79 respondentů, kteří odpověděli, že jim nejvíce napomohla škola, bylo pouze 24 studentů z Prahy.

Následující Graf 7 zobrazuje jaké jsou převážně zdroje příjmů respondentů.

Graf 7 Zdroje příjmů respondentů – Jaké jsou převážně Vaše zdroje příjmů?

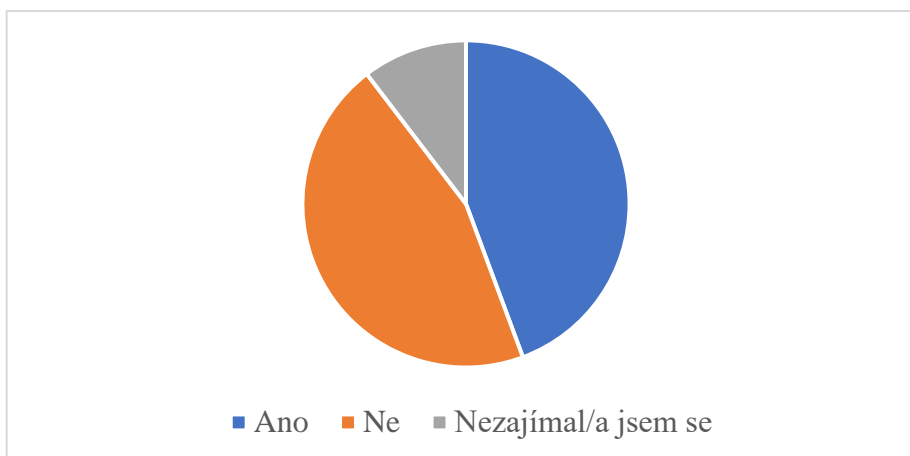

Zdroj: Vlastní zpracování 7

7. otázka zjišťovala, odkud převážně studenti získávají své finance. Zda-li jsou spíše závislí na svých rodičích, či zda-li se již připravují na život po škole a vydělávají si dohodami či polovičním úvazkem. V grafu lze vidět, že větší polovina respondentů, tedy 144 respondentů (53 %), má převážný zdroj příjmů z brigády nebo práce. 102 respondentů (38 %) naopak preferuje získávání finančních prostředků jako kapesné od rodičů. A pouze 24 respondentů (9 %) uvedlo jiný zdroj příjmů. Za jiný zdroj příjmů můžeme považovat příjmy z příležitostného prodeje, příležitostného nájmu movitých věcí, příjmy ze zděděných práv či cenné papíry atd.

Graf 8 zobrazuje, zda je pro respondenty obtížné najít si v jejich okolí brigádu.

Graf 8 Obtížnost s hledáním brigády pro respondenty – Je obtížné ve Vašem okolí sehnat brigádu?

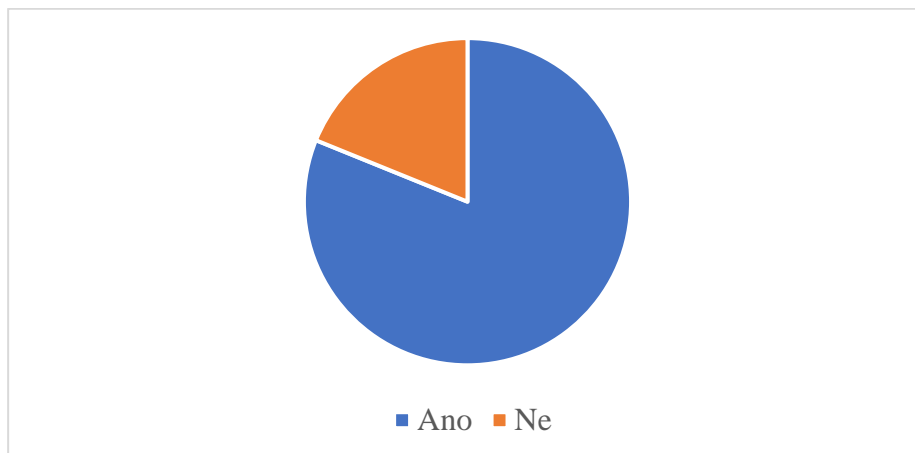

Zdroj: Vlastní zpracování 8

Následující 8. otázka zjišťovala, zdali studenti mají dostatek možností k sehnání brigády v jejich kraji. Tedy zdali závislost studentů na příjmu z kapesného od rodičů nemá za následek nedostatečné pracovní příležitosti pro studenty. 94 respondentů (44 %) na tuto otázku odpovědělo, že je náročné v jejich kraji sehnat brigádu. Z toho 56 respondentů odpovědělo v předchozí 7. otázce, že jejich příjmy jsou převážně ve formě kapesného od rodičů a 16 respondentů odpovědělo, že se o brigádu nezajímají. Z grafu lze dále vyčíst, že 96 respondentů (45 %) nemá problém sehnat si brigádu v jejich okolí. Kde převážnou většinu tvoří studenti z Prahy, tedy 56 respondentů, zatímco pouze 40 studentů z Ústeckého kraje nemá obtíže se sehnáním brigády v jejich kraji. Na otázku, zdali mají studenti dostatek možností k sehnání brigády v jejich okolí pouze 22 respondentů (10 %) odpovědělo, že se o hledání brigády nezajímali, z toho pouze 4 studenti z Prahy.

V grafu 9 je uvedeno, zdali si respondenti vytváří nějaké finanční rezervy.

Graf 9 Finanční rezervy respondentů – Vytváříte si nějaké finanční rezervy?

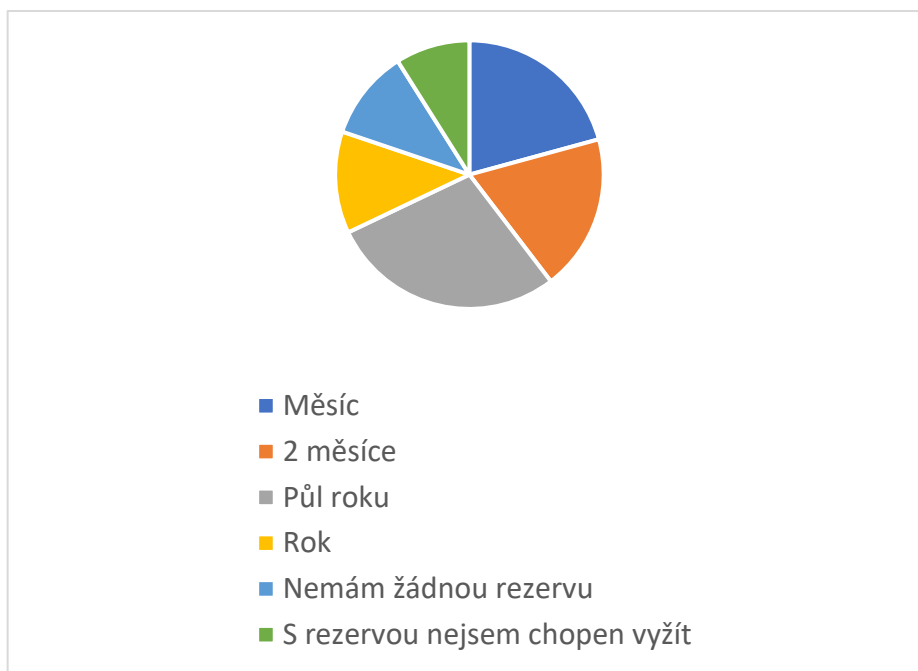

Zdroj: Vlastní zpracování 9

Z 9. grafu lze zjistit, zdali si studenti vytvářejí do budoucna nějaké finanční rezervy, ať už z příjmů z brigády, z kapesného od rodičů či jiným způsobem. V této otázce odpověděla převážná většina respondentů, že si vytvářejí nějaké finanční rezervy. Kdy tuto variantu zvolilo 172 respondentů (81 %). A pouze 40 respondentů (19 %) z 212 celkových respondentů odpovědělo, že si finanční rezervy nevytváří. Pouze 9 studentů z Prahy si nevytváří žádné finanční rezervy, zatímco v Ústeckém kraji si finanční rezervy nevytváří 31 studentů.

Následný graf 10 zobrazuje, jak dlouho dokáží respondenti vyžít s finanční rezervou v případě problému.

Graf 10 Vyžití s finanční rezervou v případě problému – Jak dlouho jste schopni s touto rezervou vyžít v případě problému?

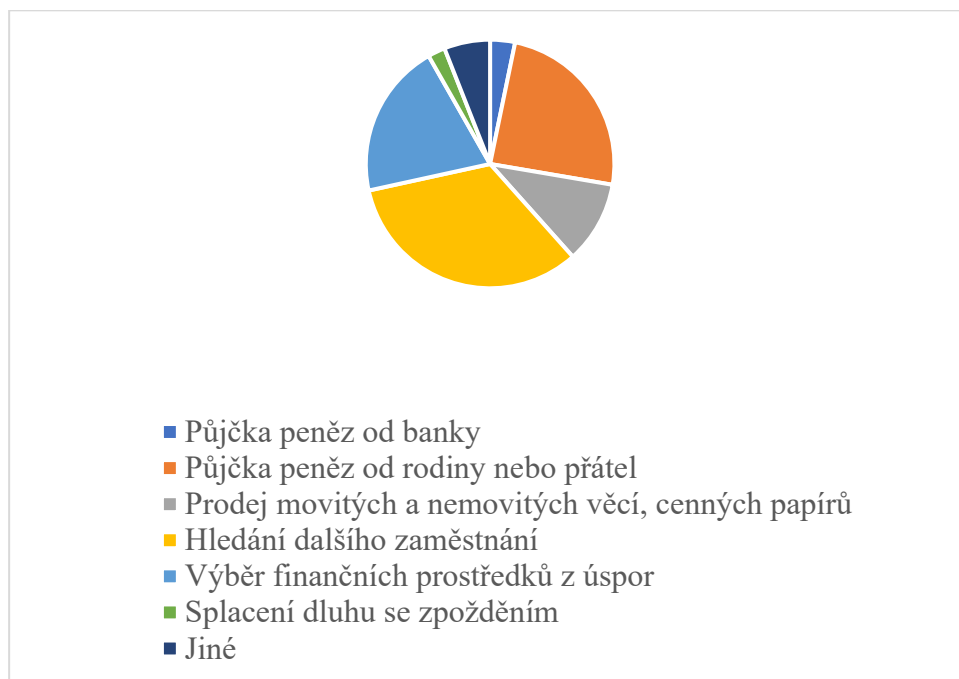

Zdroj: Vlastní zpracování 10

Následovala rozšiřující otázka, jak dlouho jsou studenti schopni se svojí finanční rezervou vyžít v případě nějaké nečekané situace, tedy v případě problému. Nejvíce respondentů, 60 respondentů (28 %), odpovědělo, že by v případě problému byli schopni s finanční rezervou vyžít přibližně půl roku. Druhou nejčastější odpovědí, na kterou odpovědělo 44 respondentů (21 %) bylo, že by s finanční rezervou byli schopni vyžít po dobu jednoho měsíce. 40 respondentů (19 %), odpovědělo 2 měsíce. 26 respondentů (12 %) odpovědělo, že by s finanční rezervou zvládli vyžít rok. 23 respondentů (11 %) uvedlo, že nemají žádnou finanční rezervu a pouze 19 respondentů (9 %) uvedlo, že by se svou finanční rezervou nebyli v případě problému schopni vyžít. Nejčastější odpověď půl roku, zvolilo 26 studentů z Prahy a 34 studentů z Ústeckého kraje. Druhou nejčastější variantu zvolilo 20 studentů z Ústeckého kraje a také 20 studentů z Prahy. 3 studenti z Prahy uvedli, že by s finanční rezervou nebyli schopni vystačit. V Ústeckém kraji tuto variantu zvolilo 16 respondentů.

Graf 11 zobrazuje odpovědi respondentů z 11 otázky z dotazníkového šetření. Tedy co by respondenti dělali v případě, kdyby se dostali do tíživé finanční situace.

Graf 11 Zachování respondentů v tíživé finanční situaci – Co byste dělali v případě, kdybyste se dostali do tíživé finanční situace?

Zdroj: Vlastní zpracování 11

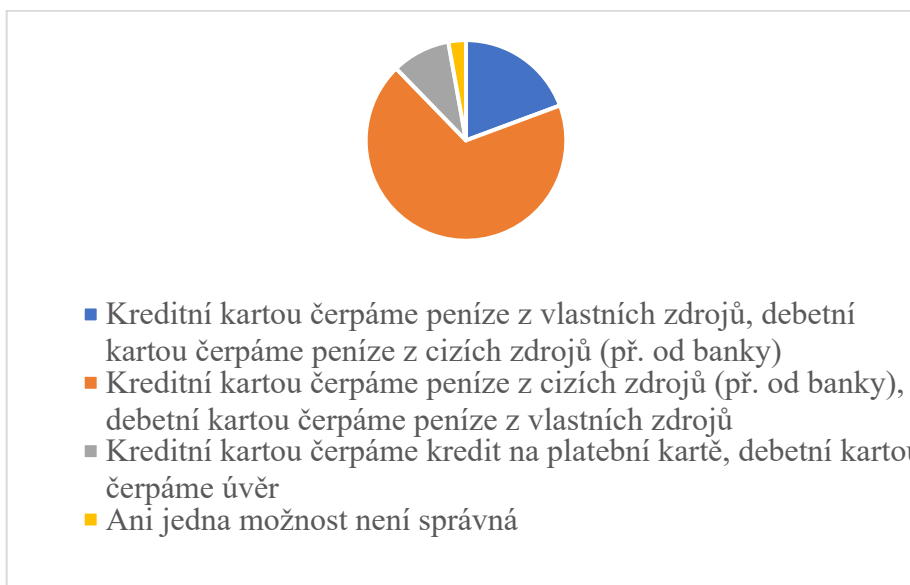
11. otázka se zabývala otázkou, co by respondenti dělali v případě těžké finanční situace. Na tuto otázku respondenti mohli odpovědět výběrem jedné či více variant. Nejvíce respondentů, 133 respondentů (33 %), zvolilo variantu hledání dalšího zaměstnání. Druhou nejčastější skupinu tvořila odpověď půjčka peněz od rodiny nebo přátel, kterou zvolilo 98 respondentů (24 %). Třetí nejčastější odpovědí bylo výběr finančních prostředků z úspor, kdy tuto variantu vybralo 81 respondentů (20 %). 43 respondentů (11 %) uvedlo, že by tuto situaci řešili prodejem movitých a nemovitých věcí, cenných papírů. Pouze 13 respondentů (3 %) by zvolilo variantu půjčky peněz od banky. A pouze 9 respondentů (2 %) by zvolilo splacení dluhu se zpožděním. 24 respondentů (6 %) by zvolili jinou variantu než z výše uvedených. 74 studentů z Ústeckého kraje a 59 studentů z Prahy, by tuto situaci řešilo hledáním dalšího zaměstnání.

Druhá část – otázky týkající se odborných znalostí problematiky

V druhé části dotazníku byly zjišťovány a otestovány odborné znalosti studentů týkající se financí, se kterými se lze v běžném životě setkat.

Graf 12 zobrazuje odpovědi respondentů na první odbornou otázku z dotazníkového šetření. 12 otázka zjišťovala, zdali respondenti znají rozdíl mezi debetní a kreditní kartou.

Graf 12 Debetní a kreditní karty – Znáte rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

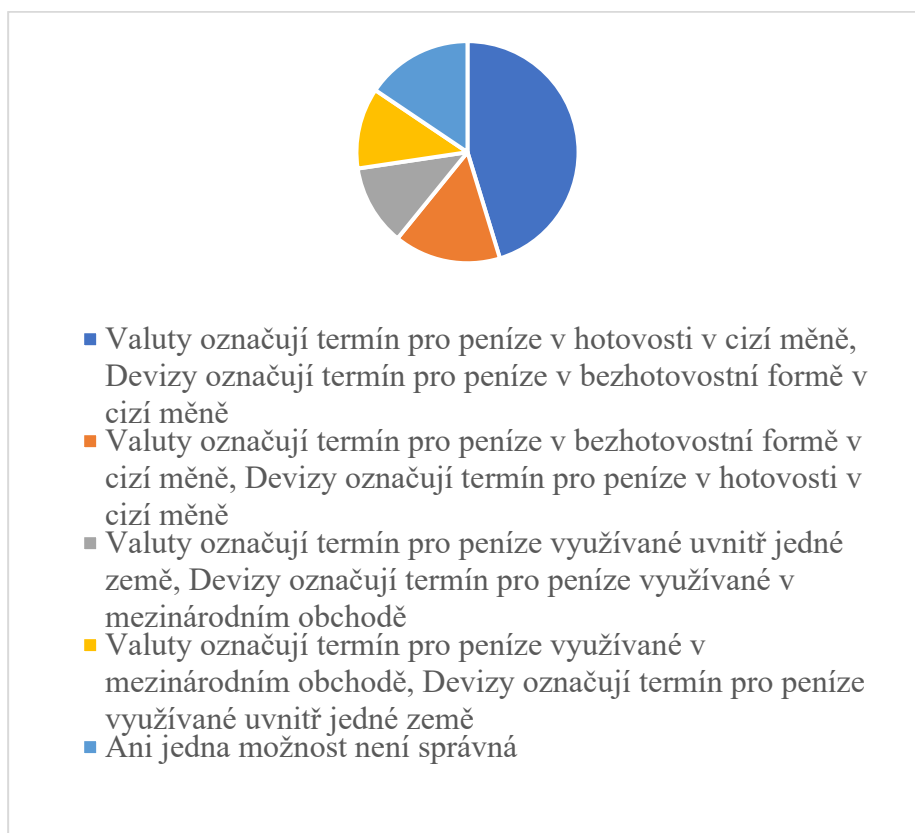

Zdroj: Vlastní zpracování 12

V první otázce bylo zjišťováno, zdali studenti vědí, jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. Tyto pojmy jsou v běžném životě často zaměňovány, protože se lidé mylně domnívají, že disponují kreditní kartou, protože to slyšávají ve filmech či v běžné konverzaci. Tudiž nemají přehled o tom, jaký je rozdíl mezi těmito kartami. Z grafu lze však vyčíst, že 145 studentů (68 %) odpovědělo na tuto otázku správně, tedy že kreditní kartou čerpáme peníze z cizích zdrojů (př. od banky), debetní kartou čerpáme peníze z vlastních zdrojů. 41 respondentů (19 %) vybralo odpověď kreditní kartou čerpáme peníze z vlastních zdrojů, debetní kartou čerpáme peníze z cizích zdrojů (př. od banky). 20 respondentů (9 %) si myslí, že kreditní kartou čerpáme kredit na platební kartě, debetní kartou čerpáme úvěr. 6 respondentů (3 %) uvedlo, že ani jedna z možností není správná. Na tuto otázku odpovědělo správně 64 studentů z Prahy a 81 studentů z Ústeckého kraje.

V grafu 13 jsou uvedeny odpovědi na druhou otázku z odborné části dotazníkového šetření. Tato otázka zjišťovala, zdali respondenti znají rozdíl mezi pojmy Devizy a Valuty.

Graf 13 Devizy a Valuty – Znáte rozdíl mezi pojmy Devizy a Valuty?

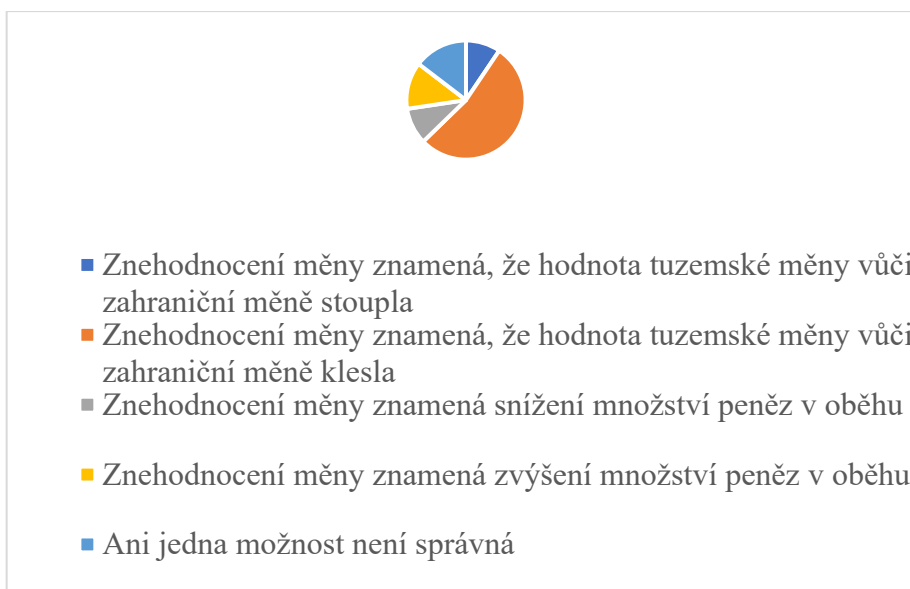

Zdroj: Vlastní zpracování 13

Druhá odborná otázka zjišťovala, zdali studenti znají rozdíl mezi pojmy Devizy a Valuty. Správnou odpověď, tedy že valuty označují termín pro peníze v hotovosti v cizí měně a devizy označují termín pro peníze v bezhotovostní formě v cizí měně zvolilo 96 respondentů (45 %). Z toho bylo 41 studentů z Ústeckého kraje a 55 studentů z Prahy. 33 respondentů (16 %) zvolilo variantu, že valuty označují termín pro peníze v bezhotovostní formě v cizí měně a devizy označují termín pro peníze v hotovosti v cizí měně. Stejný počet respondentů, tedy 33 respondentů (16 %), uvedlo, že ani jedna z nabízených možností není správná. 25 respondentů (12 %) odpovědělo na otázku, že valuty označují termín pro peníze využívané uvnitř jedné země a devizy označují termín pro peníze využívané v mezinárodním obchodě. Shodný počet respondentů, tedy 25 respondentů, vybralo odpověď, že valuty označují termín pro peníze využívané v mezinárodním obchodě a devizy označují termín pro peníze uvnitř jedné země.

Následující graf 14 zobrazuje odpovědi respondentů na otázku, kde bylo zjišťováno, zdali vědí, co znamená pojem znehodnocení peněz.

Graf 14 Znehodnocení peněz – Co znamená pojem znehodnocení peněz?

Zdroj: Vlastní zpracování 14

Další otázka zjišťovala, zdali respondenti znají pojem znehodnocení peněz. Správnou odpověď na tuto otázku zvolilo 113 respondentů (53 %), tedy že znehodnocení měny znamená, že hodnota tuzemské měny vůči zahraniční měně klesla. Tuto otázku správně zodpovědělo 61 studentů z Ústeckého kraje a 52 studentů z Prahy. 31 respondentů (15 %) zvolilo možnost, že ani jedna z možností není správná. 27 respondentů (13 %) vybralo variantu, kde znehodnocení měny znamená zvýšení množství peněz v oběhu. 21 respondentů (10 %) vybralo variantu, kde znehodnocení měny znamená snížení množství peněz v oběhu. A 20 respondentů (9 %) zvolilo odpověď, kde znehodnocení měny znamená, že hodnota tuzemské měny vůči zahraniční měně stoupla.

Graf 15 uvádí počet odpovědí respondentů, který byli dotazováni na to, zdali vědí, kdo je to pojistitel.

Graf 15 Pojem pojistitel – Kdo je to pojistitel?

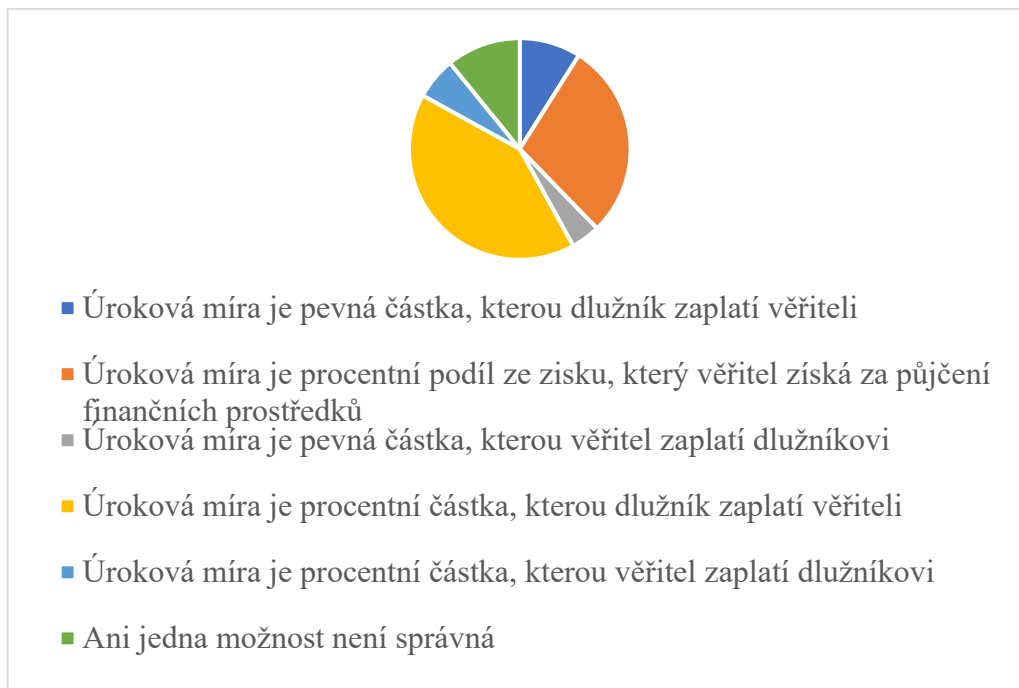

Zdroj: Vlastní zpracování 15

Ve čtvrté odborné otázce bylo zjišťováno, zdali respondenti vědí, kdo je to pojistitel. V této otázce odpovědělo nejvíce respondentů, tedy 92 respondentů (43 %), chybně. Respondenti odpověděli, že se jedná o osobu, která uzavírá pojistnou smlouvu. Správně odpovědělo 89 respondentů (42 %), kdy vybrali možnost, že se jedná o pojišťovnu. Odpověď osobu, na kterou se pojištění vztahuje, vybralo 18 respondentů (8 %) a 13 respondentů (6 %) uvedlo, že ani jedna z možností není správná. Správně odpovědělo 53 studentů z Prahy a pouze 39 studentů z Ústeckého kraje.

Graf 16 zobrazuje, zdali respondenti vědí, co znamená úroková míra.

Graf 16 Pojem úroková míra – Co je to úroková míra?

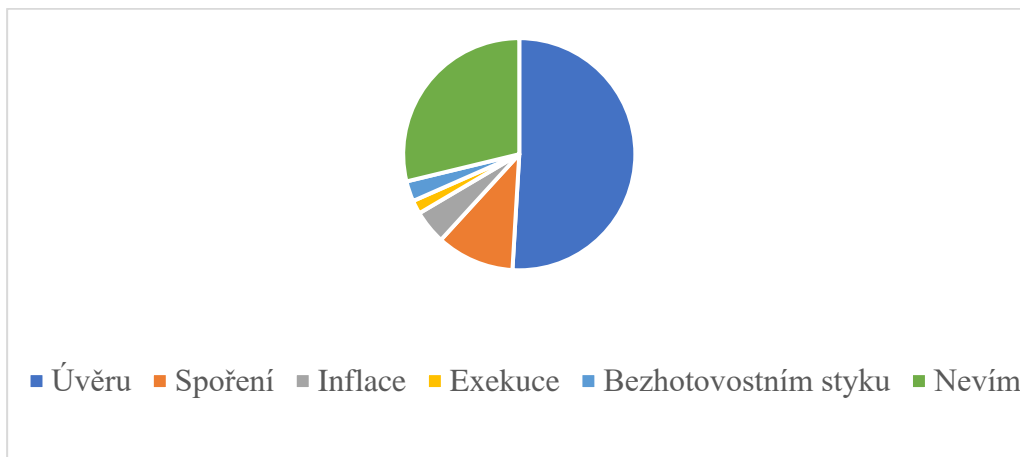

Zdroj: Vlastní zpracování 16

Následující otázka zjišťovala, zdali respondenti vědí, co to je úroková míra. Správně odpovědělo 87 respondentů (41 %), kdy uvedli, že úroková míra je procentní částka, kterou dlužník zaplatí věřiteli. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že úroková míra je procentní podíl ze zisku, který věřitel získá za půjčení finančních prostředků. Tuto variantu zvolilo 61 respondentů (29 %). 23 respondentů (11 %) odpovědělo, že ani jedna z možností není správná. 19 respondentů (9 %) zvolilo možnost, že úroková míra je pevná částka, kterou dlužník zaplatí věřiteli. Odpověď úroková míra je procentní částka, kterou věřitel zaplatí dlužníkovi zvolilo 13 respondentů (6 %). Pouze 9 respondentů (4 %), zvolilo možnost, že úroková míra je pevná částka, kterou věřitel zaplatí dlužníkovi. Z Ústeckého kraje odpovědělo 44 studentů správně a z Prahy odpovědělo správně 43 studentů.

V grafu 17 je zjišťováno, zdali studenti vědí, v jakém případě mluvíme o RPSN.

Graf 17 RPSN – V jakém případě mluvíme o RPSN?

Zdroj: Vlastní zpracování 17

V šesté otázce bylo zjišťováno, jestli respondenti vědí, v jaké oblasti mluvíme o RPSN. Správnou odpovědí v této otázce byl Úvěr, kterou vybralo 108 respondentů (51 %), z toho bylo 52 studentů z Prahy a 56 studentů z Ústeckého kraje. Druhý nejčastější výběr odpovědi, byla varianta Nevím, kterou vybralo 61 respondentů (29 %). Odpověď Spoření vybralo 23 respondentů (11 %), Inflaci vybralo 10 respondentů (5 %), Bezhotovostní styk vybralo 6 respondentů (3 %). Nejméně častá byla odpověď Exekuce, kterou vybrali 4 respondenti (2 %).

Graf 18 navazuje na graf 17. V grafu 18 jsou uvedeny odpovědi respondentů na otázku, zdali znají rozdíl mezi úrokem a RPSN.

Graf 18 Úrok a RPSN – Jaký je rozdíl mezi úrokem a RPSN?

Zdroj: Vlastní zpracování 18

Následovala rozšiřující otázka, která se respondentů ptala, zdali znají rozdíl mezi úrokem a RPSN. Zde nejčastější odpovědí byla varianta Nevím, kterou zvolilo 88 respondentů (42 %). Správnou odpověď v této otázce zvolilo 66 respondentů (31 %) a to tedy, že RPSN zahrnuje úrok a různé poplatky. 24 respondentů (11 %) zvolilo variantu Úrok zahrnuje RPSN a různé poplatky. Variantu RPSN nezahrnuje úrok, zahrnuje různé poplatky zvolilo 23 respondentů (11 %). Nejméně respondentů, tedy 11 respondentů (5 %), vybralo variantu, že ani jedna z nabízených možností není správná. Na tuto otázku odpovědělo správně 34 studentů z Ústeckého kraje a 32 studentů z Prahy.

Následující graf 19 zobrazuje odpovědi respondentů na odbornou otázku z dotazníkového šetření. Tato otázka byla zaměřena na to, zdali respondenti vědí, k čemu slouží vylučovací žaloba.

Graf 19 Vylučovací žaloba – K čemu slouží tzv. vylučovací žaloba?

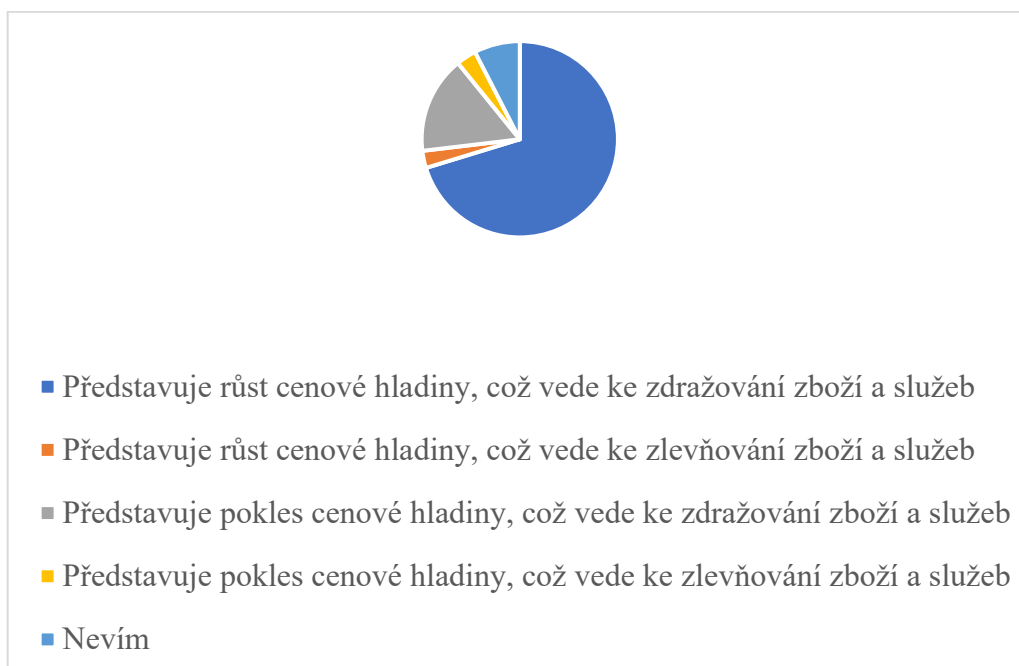

Zdroj: Vlastní zpracování 19

V další otázce bylo zjišťováno, zdali respondenti vědí, k čemu slouží vylučovací žaloba. Nejčastější odpovědí v této otázce bylo Nevím, tuto variantu zvolilo 97 respondentů (46 %). 44 respondentů (21 %) odpovědělo na položenou otázku správně, tedy že účastník, jenž není dlužníkem, podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určitý majetek z exekučního řízení. O něco méně respondentů, tedy 33 respondentů (16 %), vybralo variantu, kdy dlužník podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určitý majetek z exekučního řízení. 17 respondentů (8 %) vybralo variantu věřitel podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určitý majetek z exekučního řízení. Odpověď vylučovací žaloba slouží k vyloučení účastníka ze soudního řízení zvolilo 15 respondentů (7 %). Nejméně respondentů, tedy 6 respondentů (3 %), zvolilo variantu věřitel podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil exekutora z exekučního řízení. Pouze 28 studentů z Prahy a 16 studentů z Ústeckého kraje vybralo správnou odpověď.

Graf 20 uvádí odpovědi respondentů na otázku, která zkoumala, zdali respondenti vědí, co znamená pojem inflace.

Graf 20 Inflace – Co znamená pojem inflace?

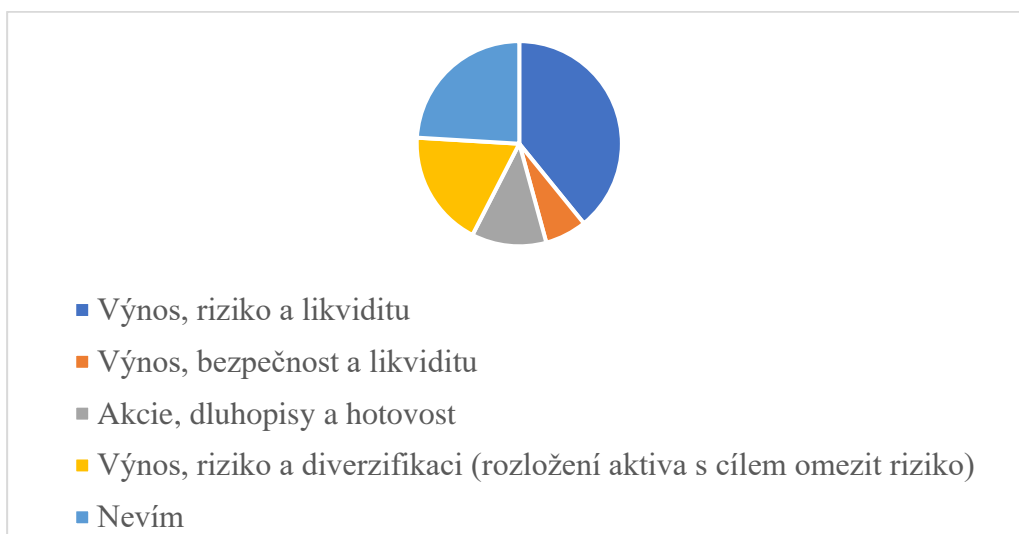

Zdroj: Vlastní zpracování 20

Dále bylo zjišťováno, zdali respondenti znají pojem inflace. 149 respondentů (70 %) zde vybralo správnou odpověď, tedy že inflace představuje růst cenové hladiny, což vede ke zdražování zboží a služeb. Na tuto otázku odpovědělo správně 72 studentů z Prahy a 77 studentů z Ústeckého kraje. Odpověď inflace představuje pokles cenové hladiny, což vede ke zdražování zboží a služeb, vybralo 34 respondentů (16 %). 16 respondentů (8 %) odpovědělo, že na tuto otázku neznají odpověď. 7 respondentů (3 %) zvolilo variantu, kde inflace představuje pokles cenové hladiny, což vede ke zlevňování zboží a služeb a 6 respondentů (3 %) zvolilo variantu, kde inflace představuje růst cenové hladiny, což vede ke zlevňování zboží a služeb.

Graf 21 zobrazuje odpovědi respondentů na poslední odbornou otázku z dotazníkového šetření. Tato otázka zjišťovala, zdali respondenti vědí, co obsahuje investiční trojúhelník.

Graf 21 Investiční trojúhelník – Co obsahuje investiční trojúhelník?

Zdroj: Vlastní zpracování 21

V poslední odborné otázce bylo zjišťováno, zdali respondenti mají přehled v investování, přesněji jestli vědí, co obsahuje investiční trojúhelník. Na tuto otázku odpovědělo správně 40 studentů z Prahy a 43 studentů z Ústeckého kraje, tedy celkově na tuto otázku odpovědělo správně 83 respondentů (39 %). Tito studenti vybrali variantu že, investiční trojúhelník obsahuje výnos, riziko a likviditu. 51 respondentů (24 %) nevědělo, co obsahuje investiční trojúhelník. 39 respondentů (18 %) zvolilo, že investiční trojúhelník obsahuje výnos, riziko a diverzifikaci (rozložení aktiva s cílem omezit riziko). Variantu, kde investiční trojúhelník obsahuje akcie, dluhopisy a hotovost, zvolilo 25 respondentů (12 %). Nejméně respondentů, tedy 14 respondentů (7 %), zvolilo variantu Výnos, bezpečnost a likviditu.

Třetí část – otázky týkající se vzdělávání k finanční gramotnosti na školách

V třetí části dotazníku, bylo ve třech otázkách zjišťováno, zdali studenti byli na školách v oblasti finanční gramotnosti vzděláváni, jaký mají názor na dosavadní výuku finanční gramotnosti na školách a zdali jsou s touto výukou dostatečně spokojeni.

Graf 22 zobrazuje, zdali respondenti měli nebo mají na škole předmět zabývající se problematikou finanční gramotnosti.

Graf 22 Předmět finanční gramotnost – Máte/Měli jste na škole předmět zabývající se problematikou finanční gramotnosti?

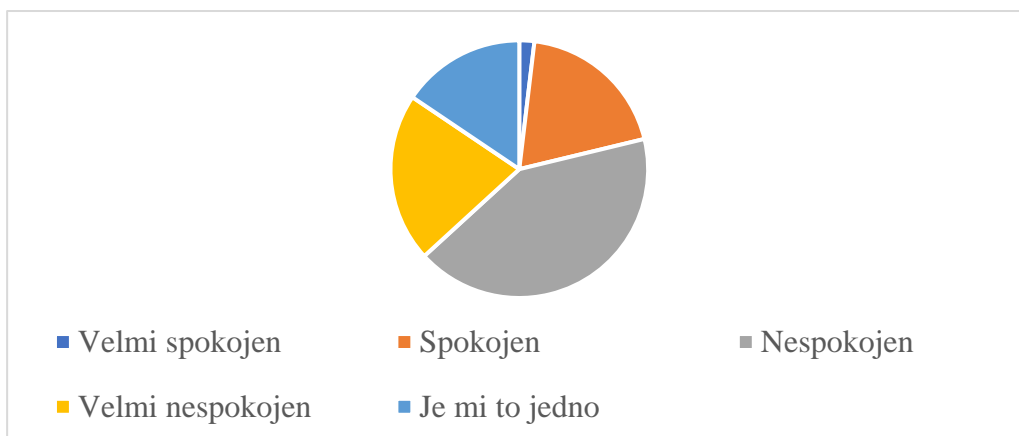

Zdroj: Vlastní zpracování 22

V první otázce bylo zjišťováno, zdali studenti měli na školách někdy předmět zabývající se tématikou finanční gramotnosti. Více studentů, přesně 132 respondentů (62 %) z 212 respondentů, zvolilo variantu, že nikdy během svého studia neměli předmět, který se zabýval finanční gramotností. Ze 132 respondentů bylo 75 studentů z Ústeckého kraje a 57 studentů z Prahy. 80 (38 %) respondentů odpovědělo, že měli na školách předmět zabývající se finanční gramotností. 27 studentů z Prahy a 53 studentů z Ústeckého kraje, se během studia setkali s předmětem, který se zabýval finanční gramotností.

V grafu 23 je uvedeno, jak jsou respondenti spokojeni s dosavadní výukou (obsahem, strukturou, délkou) finanční gramotnosti na školách.

Graf 23 Spokojenost s výukou – Jste spokojeni s dosavadní výukou (obsahem, strukturou, délkou) finanční gramotnosti na školách?

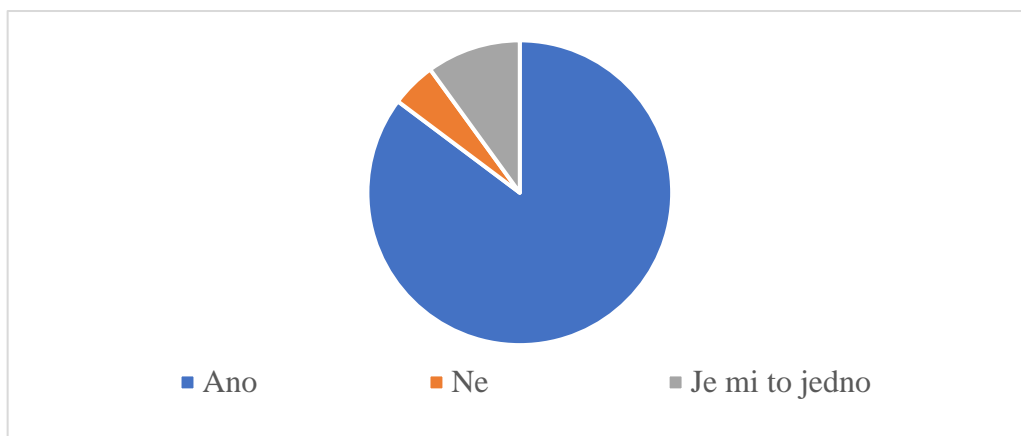

Zdroj: Vlastní zpracování 23

V další otázce bylo zjišťováno, zdali jsou studenti spokojeni s dosavadní výukou, její strukturou, obsahem a délkou, finanční gramotnosti na školách. Na tuto otázku odpovědělo 89 studentů (42 %), že s dosavadní výukou finanční gramotnosti nejsou spokojeni. 45 respondentů (21 %) uvedlo, že s dosavadní výukou jsou velmi nespokojeni. Pouze 41 respondentů (19 %) odpovědělo, že s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách jsou spokojeni. A jen 4 respondenti (2 %) uvedli, že jsou s výukou velmi spokojeni. 33 respondentům (16 %) je jedno, zdali se tato problematika na školách vyučuje či nikoliv. 45 studentů z Prahy a 44 studentů z Ústeckého kraje uvedlo, že jsou s výukou na školách nespokojeni.

Následující graf 24 zobrazuje odpovědi respondentů na otázku, ve které bylo zjišťováno, zdali si myslí, že by se předmět finanční gramotnosti měl na školách více vyučovat.

Graf 24 Potřebnost výuky na školách – Myslíte si, že by se tento předmět měl na školách více vyučovat?

Zdroj: Vlastní zpracování 24

V poslední otázce byli respondenti dotazováni, zdali si myslí, že by se předmět finanční gramotnosti měl na školách více vyučovat. Na tuto otázku převážná většina respondentů, tedy 179 respondentů (85 %), zvolila variantu, že by si přáli, aby se tento předmět na školách více vyučoval. Tuto variantu zvolilo 103 studentů z Ústeckého kraje a 78 studentů z Prahy. 21 respondentů (10 %) uvedlo, že jim je jedno, zdali se bude předmět ve školách vyučovat či nikoliv. A pouze 10 respondentů (5 %) nemají zájem o výuku finanční gramotnosti na školách.

4.2 Vyhodnocení studentů z Ústeckého kraje

U vyhodnocení výsledků z dotazníkového šetření zabývající se tématem finanční gramotnosti studentů, bude vyhodnocena úspěšnost správných odpovědí všech deseti odborných otázek.

V tabulce 1 jsou vyhodnoceny správné odpovědi studentů z Ústeckého kraje ze všech deseti odborných otázek.

Tabulka 1 Vyhodnocení odpovědí studentů z Ústeckého kraje

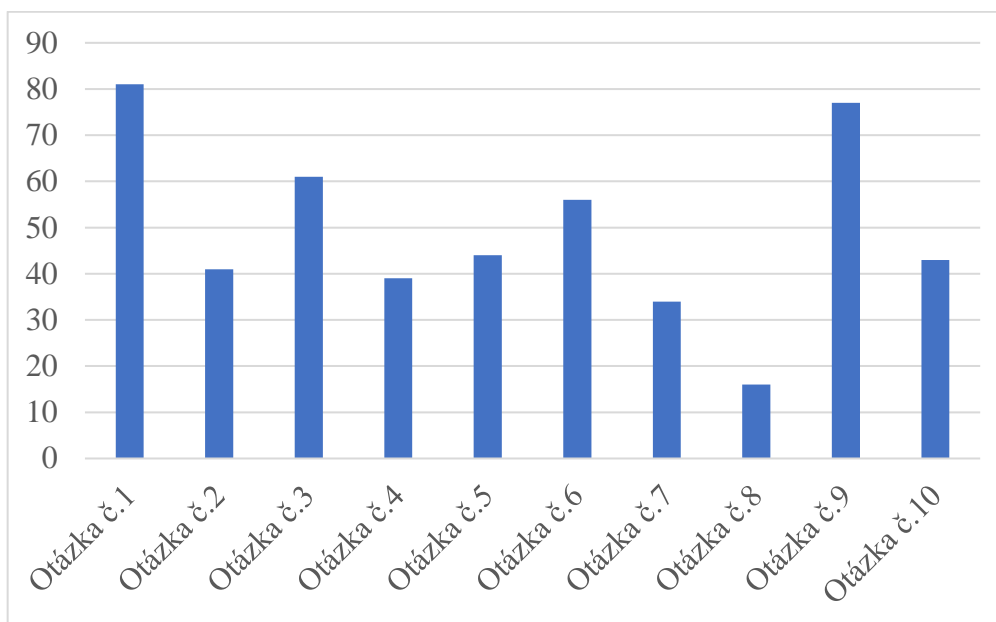
Otázky	Počet správných odpovědí	Podíl v % (počet správných odpovědí/celkem studentů)* 100
Otázka č. 1	81	63,28 %
Otázka č. 2	41	32,03 %
Otázka č. 3	61	47,65 %
Otázka č. 4	39	30,46 %
Otázka č. 5	44	34,37 %
Otázka č. 6	56	43,75 %
Otázka č. 7	34	26,56 %
Otázka č. 8	16	12,5 %
Otázka č. 9	77	60,15 %
Otázka č. 10	43	33,59 %

Zdroj: Vlastní zpracování 1

V tabulce 1 je uveden přehled výsledků správných odpovědí studentů z Ústeckého kraje z odborné části dotazníkového šetření. Dotazníkového šetření se z celkového počtu 212 respondentů zúčastnilo 128 studentů z Ústeckého kraje. Z tabulky lze zjistit, že nejvíce správných odpovědí získali studenti z otázky č. 1, kde správně odpovědělo 81 studentů, tedy 63,28 %. Tedy věděli, že kreditní kartou čerpáme peníze z cizích zdrojů (př. od banky), debetní kartou čerpáme peníze z vlastních zdrojů. Nejméně správných odpovědí získali studenti z Ústeckého kraje u otázky č. 8. V osmé otázce odpovědělo správně pouze 16 studentů, tedy 12,5 % studentů z celkového počtu 128 studentů, kdy vybrali odpověď, že účastník, jenž není dlužníkem, podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určitý majetek z exekučního řízení. Průměr správných odpovědí studentů z Ústeckého kraje činí 49,2.

Graf 25 zobrazuje správné odpovědi studentů z Ústeckého kraje ze všech deseti odborných otázek z dotazníkového šetření.

Graf 25 Odpovědi studentů z Ústeckého kraje

Zdroj: Vlastní zpracování 25

Výsledky z tabulky č. 1 jsou přehledněji zobrazeny na grafu č. 25. V grafu lze vyčíst počet studentů kteří správně odpověděli na jednotlivé otázky. Z grafu lze pozorovat, že správné odpovědi jsou proměnlivé, tedy že je zde výrazné vychýlení mezi každou otázkou. Největší vychýlení lze zaznamenat u otázky č. 1 a u otázky č. 8.

4.3 Vyhodnocení studentů z Prahy

U vyhodnocení výsledků z dotazníkového šetření zabývající se tématem finanční gramotnosti studentů, bude vyhodnocena úspěšnost správných odpovědí všech deseti odborných otázek.

V tabulce 2 jsou vyhodnoceny správné odpovědi studentů z Prahy ze všech deseti odborných otázek.

Tabulka 2 Vyhodnocení studentů z Prahy

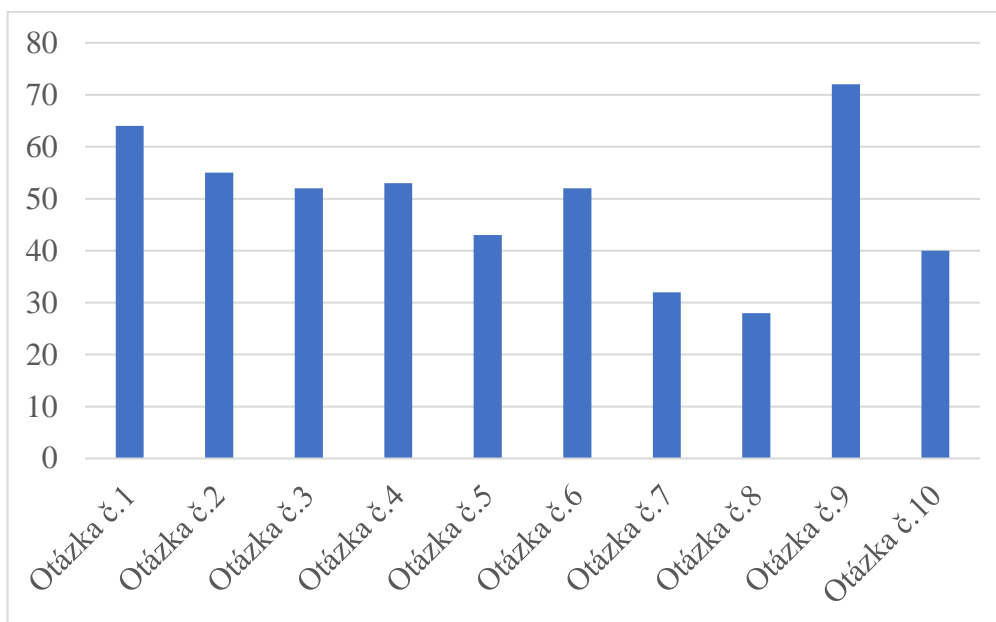
Otázky	Počet správných odpovědí	Podíl v % (počet správných odpovědí/celkem studentů)* 100
Otázka č. 1	64	76,19 %
Otázka č. 2	55	65,47 %
Otázka č. 3	52	61,90 %
Otázka č. 4	53	63,09 %
Otázka č. 5	43	51,19 %
Otázka č. 6	52	61,90 %
Otázka č. 7	32	38,09 %
Otázka č. 8	28	33,33 %
Otázka č. 9	72	85,71 %
Otázka č. 10	40	47,61 %

Zdroj: Vlastní zpracování 2

V tabulce 2 je uveden přehled výsledků správných odpovědí studentů z Prahy z odborné části dotazníkového šetření. Dotazníkového šetření se z celkového počtu 212 respondentů zúčastnilo 84 studentů z Prahy. Z tabulky lze zjistit, že nejvíce správných odpovědí získali studenti z otázky č. 9, kdy správně odpovědělo 72 studentů, tedy 85,71 % studentů z celkového počtu 84 studentů. V této otázce vybrali studenti správnou odpověď, tedy že inflace představuje růst cenové hladiny, což vede ke zdražování zboží a služeb. Nejméně správných odpovědí získali studenti z Prahy v otázce č. 8, kdy pouze 28 studentů, tedy 33,33 %, vybralo variantu, že účastník, jenž není dlužníkem, podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určitý majetek z exekučního řízení. Průměr správných odpovědí studentů z Prahy činí 49,1.

Graf 26 zobrazuje správné odpovědi studentů z Prahy ze všech deseti odborných otázek z dotazníkového šetření.

Graf 26 Odpovědi studentů z Prahy

Zdroj: Vlastní zpracování 26

Výsledky z tabulky č. 2 jsou přehledněji zobrazeny na grafu č. 26. V grafu lze vyčíst počet studentů, kteří správně odpověděli na jednotlivé otázky. V grafu lze pozorovat, že počet správných odpovědí je přibližně konstantní, tedy že mezi jednotlivými otázkami není příliš velké vychýlení. Výrazné vychýlení lze zaznamenat pouze u otázky č. 9 a u otázky č. 8.

4.4 Komparace studentů z Prahy a Ústeckého kraje

V této části budou porovnány správné odpovědi studentů z Prahy a správné odpovědi studentů z Ústeckého kraje, které byly získány na základě dotazníkového šetření zabývajícího se finanční gramotností.

V tabulce 3 jsou uvedeny správné odpovědi (v %) studentů z Prahy a Ústeckého kraje ze všech deseti odborných otázek. A také rozdíl mezi oběma kraji.

Tabulka 3 Komparace studentů (%)

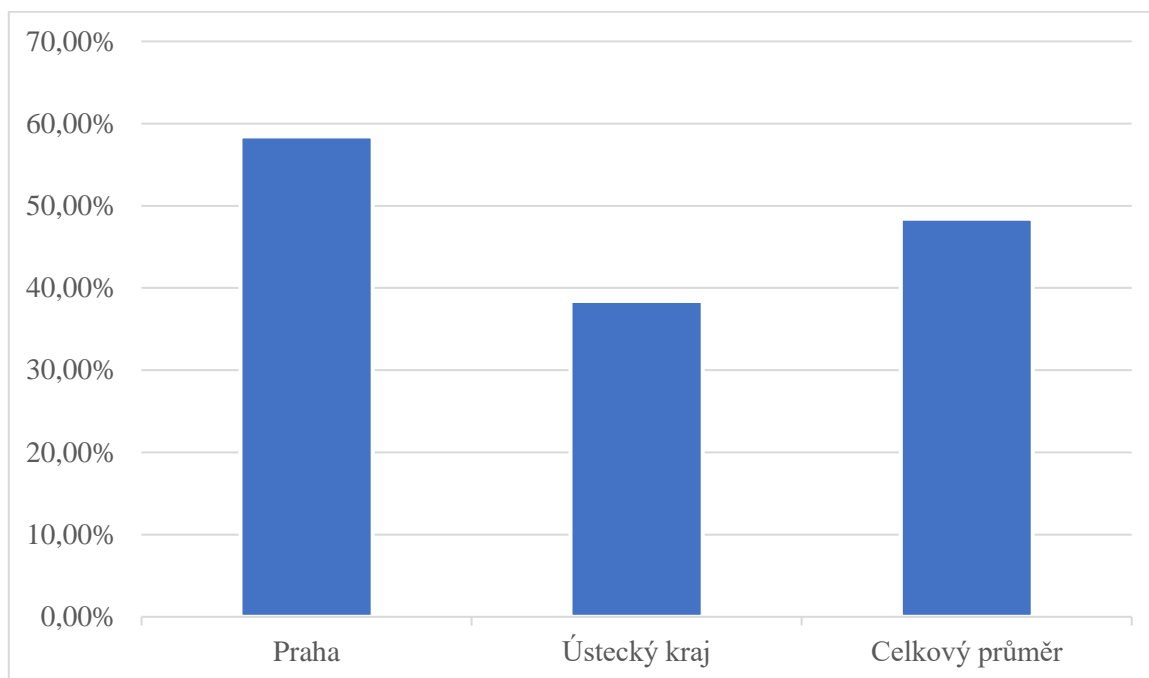
Otázky	Praha	Ústecký kraj	Rozdíl
Otázka č. 1	76,19 %	63,28 %	12,91 %
Otázka č. 2	65,47 %	32,03 %	33,44 %
Otázka č. 3	61,90 %	47,65 %	14,25 %
Otázka č. 4	63,09 %	30,46 %	32,63 %
Otázka č. 5	51,19 %	34,37 %	16,82 %
Otázka č. 6	61,90 %	43,75 %	18,15 %
Otázka č. 7	38,09 %	26,56 %	11,53 %
Otázka č. 8	33,33 %	12,5 %	20,83 %
Otázka č. 9	85,71 %	60,15 %	25,56 %
Otázka č. 10	47,61 %	33,59 %	14,02 %

Zdroj: Vlastní zpracování 3

V tabulce 3 jsou zobrazeny procentuální úspěšnosti studentů z dotazníkového šetření. V tabulce lze vidět rozdíl správných odpovědí studentů z Prahy a správných odpovědí studentů z Ústeckého kraje u každé otázky. Nejmenší rozdíl lze vidět v otázce č. 7, která zjišťovala, zdali studenti vědí, k čemu slouží vylučovací žaloba, rozdíl zde činí pouze 11,53 %. Největší rozdíl lze pozorovat u otázky č. 2, kde byli studenti tázáni, zdali znají rozdíl mezi pojmy devizy a valuty, zde rozdíl činil 33,44 %.

Graf 27 zobrazuje průměr správných odpovědí studentů z Prahy a studentů z Ústeckého kraje.

Graf 27 Komparace studentů

Zdroj: Vlastní zpracování 27

Graf 27 slouží k lepší orientaci ve výsledcích z dotazníkového šetření. V grafu lze zjistit, že průměr úspěšnosti studentů z Prahy činí 58,45 % a průměr úspěšnosti studentů z Ústeckého kraje činí 38,43 %. Rozdíl v úspěšnosti tedy hovoří ve prospěch studentů z Prahy, kdy dokázali správně odpovědět na otázky z dotazníkového šetření o 20,02 % lépe nežli studenti z Ústeckého kraje. Celkový průměr úspěšnosti činí 48,44 %.

4.4.1 Analýza závislosti kraje a úrovně finanční gramotnosti studentů

Tabulka 4 zobrazuje správné odpovědi respondentů z Prahy a z Ústeckého kraje z deseti odborných otázek. Tyto odpovědi jsou uvedeny v kontingenční tabulce, která slouží jako podklad pro výpočet závislosti sledovaných znaků.

Tabulka 4 Kontingenční tabulka – závislost kraje a úrovně finanční gramotnosti dle správných odpovědí

Kraj	1. otázk a	2. otázk a	3. otázk a	4. otázk a	5. otázk a	6. otázk a	7. otázk a	8. otázk a	9. otázk a	10. otázka	Celkový součet
Praha	64	55	52	53	43	52	32	28	72	40	491
Ústecký kraj	81	41	61	39	44	56	34	16	77	43	492
Celkový součet	145	96	113	92	87	108	66	44	149	83	983

Zdroj: Vlastní zpracování 4

Tabulka 4 slouží k porovnání závislosti mezi krajem, kde se studenti vzdělávají, a zjištěnou úrovní finanční gramotnosti dle správných odpovědí z teoretické části v dotazníkovém šetření. Tedy za pomoci kontingenční tabulky a testu dobré shody bylo zjišťováno, zdali existuje závislost mezi úrovní finanční gramotnosti zjištěnou dle správných odpovědí v dotazníkovém šetření a krajem, kde studenti studují či nikoliv. Byla zkoumána závislost znaků pomocí χ^2 (Chí-kvadrát) testu a byly stanoveny hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost

Nejprve je nutné vypočítat teoretické četnosti, tyto četnosti jsou uvedeny v následující tabulce 5.

Tabulka 5 Teoretické četnosti – závislost kraje a úrovně finanční gramotnosti dle správných odpovědí

Praha	72,426	47,9511	56,442	45,9532	43,4557	53,9451	32,9664	21,9776	74,424	41,4577
Ústecký kraj	72,573	48,0488	56,557	46,0468	43,5442	54,0549	33,0335	22,0223	74,575	41,5422

Zdroj: Vlastní zpracování 5

Teoretické četnosti vypočítáme dle výpočtu $\frac{n_{k \cdot l} \cdot n_{\cdot l}}{n}$ kde $n_{k \cdot}$ a $n_{\cdot l}$ jsou okrajové četnosti. Při výpočtu teoretické četnosti je nutné, aby všechny hodnoty byly větší než 1 a aby 80 % teoretických četností byla větší než 5. V tomto případě byla tato podmínka splněna, lze tedy pokračovat ve výpočtu χ^2 testu pomocí vzorečku: $\chi^2 = \sum_{kl} \frac{(n_{kl} - \frac{n_{k \cdot} \cdot n_{\cdot l}}{n})^2}{\frac{n_{k \cdot} \cdot n_{\cdot l}}{n}}$

$$\chi^2 = 10,6502$$

Chí-kvadrát vyšel 10,6502, dále musíme zjistit kritickou hodnotu kde $\alpha=0,05$ pro $[(r - 1) \cdot (s - 1)]$ stupeň volnosti. Tuto hodnotu nalezneme v tabulkách.

$$\chi^2_{0,05(9)} = 16,919$$

Při porovnání těchto dvou hodnot bylo zjištěno, že platí $\chi^2 < \chi^2_{0,05(9)}$, tudíž zamítáme alternativní hypotézu (H1). Nebyla tedy prokázána statistická významná závislost mezi krajem, kde studenti studují, a zjištěnou úrovní finanční gramotnosti dle správných odpovědí z teoretické části v dotazníkovém šetření.

4.4.2 Analýza závislosti kraje a výuky finanční gramotnosti

Tabulka 6 zobrazuje odpovědi respondentů z Prahy a z Ústeckého kraje na otázku, zdali měli nebo mají na škole předmět zabývající se problematikou finanční gramotnosti. Tyto odpovědi jsou uvedeny v kontingenční tabulce, která slouží jako podklad pro výpočet závislosti sledovaných znaků.

Tabulka 6 Kontingenční tabulka (2×2) – závislost kraje a výuky finanční gramotnosti na školách

Kraj	Ano	Ne	Celkový součet
Ústecký kraj	53	75	128
Praha	27	57	84
Všechny	80	132	212

Zdroj: Vlastní zpracování 6

Tabulka 6 slouží k porovnání závislosti mezi krajem, kde se studenti vzdělávají, a výukou finanční gramotnosti na školách. Tedy za pomoci kontingenční tabulky (2×2) bylo

zjišťováno, zdali existuje závislost mezi tím, zdali studenti mají či měli na škole předmět zabývající se výukou finanční gramotnosti a krajem, kde studenti studují či nikoliv. Byla zkoumána závislost znaků pomocí χ^2 (Chí-kvadrát) testu nezávislosti a byly stanoveny hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost

Pokračujeme k výpočtu χ^2 testu pomocí vzorečku: $\chi^2 = \frac{n(ad-bc)^2}{(a+b)(a+c)(b+d)(c+d)}$

$$\chi^2 = 1,85226$$

Chí-kvadrát vyšel 1,85226, dále musíme zjistit kritickou hodnotu kde $\alpha=0,05$ pro $[(2 - 1) \cdot (2 - 1)]$ stupeň volnosti. Tuto hodnotu nalezneme v tabulkách.

$$\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$$

Při porovnání těchto dvou hodnot bylo zjištěno, že platí $\chi^2 < \chi^2_{0,05(1)}$, tudíž zamítáme alternativní hypotézu (H1). Nebyla tedy prokázána statisticky významná závislost mezi krajem kde studenti studují a výukou finanční gramotnosti na školách.

4.4.3 Analýza závislosti kraje a spokojenosti s dosavadní výukou finanční gramotnosti

Tabulka 7 zobrazuje odpovědi respondentů z Prahy a z Ústeckého kraje na otázku, ve které bylo zjišťováno, zdali jsou respondenti spokojeni s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách. Tyto odpovědi jsou uvedeny v kontingenční tabulce, která slouží jako podklad pro výpočet závislosti sledovaných znaků.

Tabulka 7 Kontingenční tabulka – závislost kraje a spokojenosti s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách

Kraj	Je mi to jedno	Velmi spokojen	Spokojen	Nespokojen	Velmi nespokojen	Celkový součet
Ústecký kraj	22	1	30	44	31	128
Praha	11	3	11	45	14	84
Celkový součet	33	4	41	89	45	212

Zdroj: Vlastní zpracování 7

V tabulce 7 byla porovnána závislost mezi krajem, kde se studenti vzdělávají, a spokojeností s dosavadní výukou. Za pomoci kontingenční tabulky bylo tedy zjišťováno, zdali existuje závislost mezi spokojeností studentů s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách a krajem, ve kterém studenti studují či nikoliv. Byla zkoumána závislost znaků pomocí χ^2 (Chí-kvadrát) testu nezávislosti a byly stanoveny hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost

Nejprve je nutné vypočítat teoretické četnosti, tyto četnosti jsou uvedeny v následující tabulce 8.

Tabulka 8 Teoretické četnosti – závislost kraje a spokojenosti s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách

Ústecký kraj	19,92453	2,415094	24,75472	53,73585	27,16981
Praha	13,07547	1,584906	16,24528	35,26415	17,83019

Zdroj: Vlastní zpracování 8

Tabulka č. 8 udává výsledky teoretické četnosti dle výpočtu $\frac{n_{k.} \cdot n_{.l}}{n}$, kde $n_{k.}$ a $n_{.l}$ jsou okrajové četnosti. Při výpočtu teoretické četnosti je nutné, aby všechny hodnoty byly větší než 1 a aby 80 % teoretických četností byla větší než 5. V tomto případě byla tato podmínka splněna, lze tedy pokračovat ve výpočtu χ^2 testu pomocí vzorečku:

$$\chi^2 = \sum_{kl} \frac{(n_{kl} - \frac{n_{k.} \cdot n_{.l}}{n})^2}{\frac{n_{k.} \cdot n_{.l}}{n}}$$

$$\chi^2 = 11,2579$$

Chí-kvadrát vyšel 11,2579, dále musíme zjistit kritickou hodnotu kde $\alpha=0,05$ pro $[(r - 1) \cdot (s - 1)]$ stupeň volnosti. Tuto hodnotu nalezneme v tabulkách.

$$\chi^2_{0,05(4)} = 9,488$$

Při porovnání těchto dvou hodnot bylo zjištěno, že platí $\chi^2 > \chi^2_{0,05(4)}$, tudíž hypotézu H0 zamítáme a přijmeme hypotézu H1. Byla tedy prokázána statisticky významná závislost mezi krajem, kde studenti studují a spokojeností s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách. Sílu zjištěné závislosti zjistíme pomocí Cramerova koeficientu závislosti. Cramerovo V leží v intervalu od 0 do 1.

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(m - 1)}}$$

$$V = 0,2304$$

Cramerův koeficient vyšel 0,2304 jedná se tedy o slabší sílu závislosti.

4.4.4 Analýza závislosti kraje a potřebnosti výuky finanční gramotnosti

Tabulka 9 zobrazuje odpovědi respondentů z Prahy a z Ústeckého kraje na otázku, ve které bylo zjišťováno, zdali si myslí, že by se předmět zabývající se problematikou finanční gramotnosti měl na školách více vyučovat. Tyto odpovědi jsou uvedeny v kontingenční tabulce, která slouží jako podklad pro výpočet závislosti sledovaných znaků.

Tabulka 9 Kontingenční tabulka – závislost kraje a potřebnosti výuky finanční gramotnosti

Kraj	Ano	Ne	Je jim to jedno	Celkový součet
Ústecký kraj	103	9	16	128
Praha	78	1	5	84
Celkový součet	181	10	21	212

Zdroj: Vlastní zpracování 9

Tabulka 9 porovnává závislost mezi krajem, kde se studenti vzdělávají, a potřebou výuky finanční gramotnosti. Tedy za pomoci kontingenční tabulky bylo zjišťováno, zdali

existuje závislost mezi tím, zdali je výuka finanční gramotnosti na školách potřebná a mezi krajem, ve kterém studenti studují či nikoliv. Byla zkoumána závislost znaků pomocí χ^2 (Chí-kvadrát) testu nezávislosti a byly stanoveny hypotézy:

H0: mezi sledovanými znaky neexistuje závislost

H1: mezi sledovanými znaky existuje závislost

Nejprve je nutné vypočítat teoretické četnosti, tyto četnosti jsou uvedeny v následující tabulce 10.

Tabulka 10 Teoretické četnosti – závislost kraje a potřeby výuky finanční gramotnosti

Ústecký kraj	109,2830	6,03774	12,67925
Praha	71,7170	3,96226	8,32075

Zdroj: Vlastní zpracování 10

Teoretické četnosti vypočteme dle vzorečku $\frac{n_{k \cdot l} \cdot n_{\cdot l}}{n}$, kde $n_{k \cdot}$ a $n_{\cdot l}$ jsou okrajové četnosti. Při výpočtu teoretické četnosti je nutné, aby všechny hodnoty byly větší než 1 a aby 80 % teoretických četností byla větší než 5. V tomto případě byla tato podmínka splněna,

lze tedy pokračovat ve výpočtu χ^2 testu pomocí vzorečku: $\chi^2 = \sum_{kl} \frac{(n_{kl} - \frac{n_{k \cdot} \cdot n_{\cdot l}}{n})^2}{\frac{n_{k \cdot} \cdot n_{\cdot l}}{n}}$

$$\chi^2 = 6,77469$$

Chí-kvadrát vyšel 6,77469, dále musíme zjistit kritickou hodnotu kde $\alpha=0,05$ pro $[(r - 1) \cdot (s - 1)]$ stupeň volnosti. Tuto hodnotu nalezneme v tabulkách.

$$\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$$

Při porovnání těchto dvou hodnot bylo zjištěno, že platí $\chi^2 > \chi^2_{0,05(2)}$, tudíž nezamítáme alternativní hypotézu (H1). Mezi krajem, kde studenti studují, a potřebností výuky finanční gramotnosti byla prokázána statisticky významná závislost. Pomocí Cramerova koeficientu kontingence zjistíme sílu zjištěné závislosti. Cramerovo V leží v intervalu od 0 do 1.

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(m-1)}}$$

V=0,178

Cramerův koeficient vyšel 0,178 jedná se tedy o slabou sílu závislosti.

5 Výsledky a diskuse

Praktická část bakalářské práce byla zaměřena v první části na dotazníkové šetření, následovala analýza závislosti vybraných znaků za pomoci kontingenčních tabulek. Dotazník byl rozdělen do tří dílčích částí. V první části dotazníkového šetření byli respondenti dotazováni na obecné informace v oblasti financí. Druhá část byla zaměřena na odborné znalosti respondentů, které byly následně v další části praktické části vyhodnoceny a komparovány. V třetí části byli respondenti dotazováni, zdali jsou spokojeni s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách. Třetí část z dotazníkového šetření byla následně také vyhodnocena. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 212 respondentů, z toho bylo 128 studentů z Ústeckého kraje a 84 studentů z Prahy.

Z výsledků plynoucích z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že většina studentů se s pojmem finanční gramotnosti již někdy setkala. Ačkoliv mnoho studentů uvedlo že vědí, co znamená finanční gramotnosti, dle výsledků z odborné části dotazníkového šetření bylo zjištěno, že již nemají dostatečný přehled v této problematice. Studenti se domnívají, že je škola v této oblasti dostatečně nevzdělává a uvítali by vyšší míru výuky finanční gramotnosti na školách. Studenti, kteří uvedli, že výuku finanční gramotnosti na školách měli/mají nejsou dle výsledků spokojeni s dosavadní formou výuky finanční gramotnosti.

V odborné části dotazníku projevíli studenti spíše průměrné výsledky a nesplňují tak požadavky plynoucí ze Standardů od Ministerstva financí. Celkový průměr úspěšnosti z odborné části v dotazníkovém šetření činí 48,44 %. Průměr úspěšnosti studentů z Prahy ve všech odborných otázkách činí 58,45 % u studentů z Ústeckého kraje pouze 38,43 %. Lze tedy říci, že studenti z Prahy prokázali vyšší znalosti z odborné části dotazníkového šetření a mají tedy větší přehled v oblasti finanční gramotnosti.

Následně bylo zjišťováno pomocí vhodných statistických metod, zdali existuje závislost mezi krajem, kde studenti studují a úrovní finanční gramotnosti stanovenou na základě výsledků z dotazníkového šetření. Byla předpokládána závislost na základě rozdílného průměru úspěšnosti studentů z odborné části. Pro výpočet závislosti sledovaných znaků byla sestavena kontingenční tabulka, stanoveny hypotézy a za pomoci Chí-kvadrát testu zjištěn výsledek. V analýze bylo zjištěno, že ačkoliv v testu studenti z Prahy a Ústeckého kraje měli různý počet správných odpovědí a studenti z Prahy si v odborné části vedli o 20 % lépe, Chí-kvadrát test však neprokázal významnou závislost mezi sledovanými znaky. Tedy nebylo prokázáno, že by kraj, ve kterém studenti studují, závisel na úrovni

finanční gramotnosti zjištěné ze správných odpovědí z dotazníkového šetření. Tento výsledek může být zapříčiněn rozdílným počtem respondentů z Prahy a Ústeckého kraje. Dále může být výsledek zapříčiněn tím, že dotazník obsahuje pouze určité aspekty finanční gramotnosti a nelze tak zachytit celkovou úroveň finanční gramotnosti studentů z obou krajů, tedy studenti z Prahy, kteří dosáhli lepších výsledků, mohou dosáhnout horších výsledků v jiných důležitých oblastech.

Dále byla zjišťována závislost kraje, kde studenti studují, a tím, zdali mají či měli na škole výuku zabývající se finanční gramotností. Kde 57 studentů z Ústeckého kraje a 27 studentů z Prahy uvedlo, že měli/mají na škole předmět zabývající se problematikou finanční gramotnosti. Byla opět užita kontingenční tabulka, tentokrát se však jednalo o tabulku 2×2 . Byly stanoveny hypotézy a za pomoci Chí-kvadrát testu zjištěn výsledek. V tomto případě opět nebyla prokázána statistická významnost mezi sledovanými znaky. Tedy na základě analýzy nebyla prokázána statistická významnost mezi krajem, kde studenti studují a tím, zdali mají či měli na škole výuku zabývající se finanční gramotností. Tento výsledek může být zapříčiněn menším počtem respondentů kteří byli ochotni dotazník vyplnit. Dalším důvodem může být rozdíl mezi systémem výuky finanční gramotnosti, například v Ústeckém kraji mohou mít lepší systém zaznamenávání výuky než školy v Praze. Dále pak rozdílné definice či rozdílné přístupy výuky finanční gramotnosti, tedy některé školy mohou výuku finanční gramotnosti zařadit do jiného předmětu a není tedy finanční gramotnost označena jako samostatný předmět.

Následovala analýza, která zjišťovala závislost kraje, kde studenti studují a spokojeností s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách. Variantu velmi spokojen a spokojen vybralo pouze 14 studentů z Prahy a 31 studentů z Ústeckého kraje. Byla sestavena kontingenční tabulka, stanoveny hypotézy a pomocí Chí-kvadrát testu zjištěn výsledek. V tomto případě byla již prokázána statistická významnost mezi sledovanými znaky. Byla tedy prokázána statistická významnost mezi krajem, kde studenti studují, a spokojeností s dosavadní výukou finanční gramotnosti. Za pomoci Cramerova koeficientu závislosti byla zjištěna pouze velmi slabá síla závislosti. Důvodem tohoto výsledku můžou být odlišné preference a očekávání ohledně výuky finanční gramotnosti studentů z Prahy a z Ústeckého kraje. Dále pak rozdílnost ve vzdělávacích programech na školách v Ústeckém kraji a v Praze. Nebo opět menším počtem respondentů, kteří byli ochotni dotazník vyplnit.

Poslední analýza zkoumala závislost kraje, kde studenti studují a potřebnost výuky finanční gramotnosti na školách. V tomto případě uvedlo 103 studentů z Ústeckého kraje a

78 studentů z Prahy, že by se finanční gramotnost měla na školách více vyučovat. Byla opět sestavena kontingenční tabulka, stanoveny hypotézy a výsledek zjištěn za pomoci Chí-kvadrát testu. Test vyšel ve prospěch hypotézy H1, tedy že mezi sledovanými znaky existuje statisticky významná závislost. Byla tedy prokázána statistická významnost mezi krajem, kde studenti studují a potřebností výuky finanční gramotnosti. Pomocí Cramerova koeficientu závislosti byla zjištěna slabá síla závislosti mezi sledovanými znaky. Tato závislost může být zapříčiněná rozdílným vnímáním důležitosti vzdělání ve finanční gramotnosti. Dalším důvodem mohou být osobní zkušenosti, rodinné prostředí či ekonomická situace studentů, které zapříčiní vnímání potřeby výuky finanční gramotnosti.

Z výsledků z dotazníkového šetření je patrné, že úroveň finanční gramotnosti studentů je na nízké úrovni. Pro zlepšení úrovně finanční gramotnosti studentů je nutné zavést vhodná opatření. Navrhnout určité opatření pro zvýšení finanční gramotnosti je ovšem velmi složité. Ve školách je výuka finanční gramotnosti povinná, ovšem dle výsledků z dotazníkového šetření je zřejmé, že tato výuka není dostačující či vůbec nebyla probraná. Školy se zřejmě problematice finanční gramotnosti věnují pouze pár hodin a nemají k tomu dostatek pomůcek. Do osnov výuky by tedy mělo být zařazeno více hodin zabývajících se problematikou finanční gramotnosti, či by mohl být kladen větší důraz na finanční gramotnost i v jiných předmětech v rámci vyučování například v matematice či občanské výuce. Pro studenty středních škol by bylo vhodné zahrnout výuku finanční gramotnosti jako samostatný předmět. Během prvních dvou roků na střední škole by měla být výuka finanční gramotnosti na teoretické bázi, následně by měl být kladen důraz na praktické využití získaných znalostí. Pedagogové by měli být v oblasti výuky finanční gramotnosti více proškoleni a měli by mít větší množství potřebných materiálů a pomůcek k výuce finanční gramotnosti. Ministerstvu financí by výsledky z dotazníkového šetření mohly sloužit jako podklad pro zlepšení dosavadních postupů finančního vzdělávání mládeže. Kromě školy by měl být kladen důraz i na rodiče studentů, kteří mají také velký vliv na úroveň finanční gramotnosti studentů. Rodiče by měli poskytnout studentům základní znalosti v oblasti finanční gramotnosti, které by poté ve škole měly být více probrány. Rodiče by také měli studentům pomoc při řešení různých situací v oblasti financí, které v životě nastanou.

Dle autorky by se úroveň finanční gramotnosti studentů zvýšila zavedením povinného předmětu finanční gramotnosti spojenou s praxí na školách. Dále lepším proškolením pedagogů v dané problematice a lepší dostupností materiálů potřebných k výuce. Tímto způsobem by se zlepšila úroveň finanční gramotnosti, což by mělo za následek pozitivní

dopad na celou populaci. Studenti by si po škole dokázali více poradit v oblasti financí a nedostávali by se do nepříjemných finančních situací.

6 Závěr

Bakalářská práce měla za cíl identifikovat, vyhodnotit a poté komparovat finanční gramotnost studentů z Prahy a Ústeckého kraje. Dále bylo v bakalářské práci zjišťováno, zdali má kraj, kde studenti studují, vliv na jejich finanční gramotnost a také na jejich spokojenost s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách.

V teoretické části byly uvedeny základní pojmy z oblasti financí. Byl zde definován pojem finanční gramotnost, peněžní gramotnost a s ní spojené další pojmy, vzdělání finanční gramotnosti, hrozby, které můžou v oblasti financí nastat a poté analýza, která definovala metody užití v praktické části.

V praktické části byla zjišťována úroveň finanční gramotnosti pomocí dotazníkového šetření. Dotazník byl rozdělen na tři dílčí části, kde v první části byly zjišťovány obecné informace z oblasti financí, druhá část byla zaměřená na odborné znalosti z oblasti financí a třetí část měla za cíl zjistit jejich spokojenost s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 212 respondentů, z toho 84 studentů z Prahy a 128 studentů z Ústeckého kraje.

Z dotazníkového šetření byla zjištěna průměrná úspěšnost studentů z Prahy, která činila 58,45 % a průměrná úspěšnost studentů z Ústeckého kraje, která činila 38,43 %. Z porovnání výsledků studentů bylo zjištěno, že studenti z Prahy jsou o 20 % finančně gramotnější než studenti z Ústeckého kraje. Celkový průměr činil 48,44 %. Nízká úroveň finanční gramotnosti zjištěná ze správných odpovědí z dotazníkového šetření může být zapříčiněna skutečností, že ani jeden kraj nemá či neměl předmět zabývající se finanční gramotností. Dle dotazníku bylo dále zjištěno, že studenti nejsou spokojeni s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách a přáli by si, aby se na školách více vyskytoval předmět zabývající se touto problematikou. Posun v úrovni finanční gramotnosti však může být ovlivněn nejen výukou ve škole, ale také osobními zkušenostmi získanými v brigádě či práci. Protože být finančně gramotný je pro člověka velmi důležité, je potřeba, aby se škola i jedinec sám touto problematikou více zabýval/a.

V druhé části byly zjišťovány analýzy závislosti vybraných znaků. Statisticky významná závislost byla zjištěna u kraje, kde studenti studují a spokojeností s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách, zde byla zjištěna velmi slabá míra závislosti. Dále pak byla statisticky významná závislost zjištěna u kraje, kde studenti studují a potřebností výuky finanční gramotnosti na školách, zde byla opět nízká síla závislosti. Statisticky

významnou závislost se naopak nepodařilo prokázat v případě kraje, kde studenti studují a úrovní finanční gramotnosti zjištěnou dle správných odpovědí z dotazníkového šetření a mezi krajem, kde studenti studují a tím, zdali studenti mají či měli na škole předmět zabývající se výukou finanční gramotnosti. Tyto analýzy probíhaly pomocí testu nezávislosti, kdy se sestavila kontingenční tabulka, uvedly se hypotézy a poté se závislost vypočítala pomocí Chí-kvadrát testu. Míra závislosti byla poté zjištěna pomocí Cremerova koeficientu závislosti.

Závěrem je potřeba uvést, že i když je vzdělávání finanční gramotnosti v České republice ve školách od roku 2013 povinné, dle výsledku z dotazníkového šetření lze říci, že vzdělávací systém v této oblasti je stále nedostatečný a podle údajů od studentů by se školy touto problematikou měly více zabírat. Studenti nezískávají základní informace z oblasti financí a zároveň nejsou připravováni na možná budoucí rizika. Pokud je již finanční gramotnost na školách vyučována, je pouze součástí pár lekcí v rámci jiných předmětů. Problematika tak není dostatečně probrána kvůli tomu, že učitelé nemají na výuku dostatek času, potřebných pomůcek k výuce, či nemají dostatečné vzdělání v této oblasti.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Soupis bibliografických citací

ALTMANOVÁ, J. a kol. 2010. *Gramotnosti ve vzdělání: příručka pro učitele*. 1. vyd., Praha: Výzkumný ústav pedagogický. 64 s. ISBN 978-80-87000-41-0.

BRČÁK, J., SEKERKA, B., STARÁ, D., 2014. *Makroekonomie: teorie a praxe*. 1.vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 223 s. ISBN 978-80-7380-492-3.

KIYOSAKI, R. T., SHARON, L. L., 2001. *Bohatý táta, chudý táta: Cashflow kvadrant*. 2.díl., Praha: Pragma. 290 s. ISBN 80-7205-853-3.

MOŠNA, F., 2017. *Základní statistické metody*. 1.vyd., Praha: Nakladatelství Karolinum. 132 s. ISBN 978-80-7290-972-8.

SMRČKA, L., 2007. *Osobní a rodinné finance: Svět rodinných financí – jak spořit a rozmnožovat majetek*. 1.vyd., Praha: Professional Publishing. 257 s. ISBN 978-80-86946-41-2.

VRBKOVÁ, L., 2009. *Už nikdy dlužníkem: pro všechny, kteří si půjčili, půjčují a hodlají si půjčit peníze*. 3.vyd., Praha: COFET. 97 s. ISBN 978-80-904396-0-3.

VYBÍHAL, V. a kol., 2011. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2.vyd., Praha: COFET. 416 s. ISBN 978-80-904396-1-0.

7.2 Soupis internetových zdrojů

Biostatistika, multimediální výukový text pro studenty VFU Brno, 2024. *Testování závislosti kvalitativních znaků (kontingenční tabulky)*. [Online]. [cit. 2024-28-2]. Dostupné z: <https://cit.vfu.cz/statpotr/POTR/Teorie/Predn7/2x2.htm>

Česká asociace poskytovatelů a zprostředkovatelů úvěru, 2023. *Finanční gramotnost*. [Online]. [cit. 2023-10-25]. Dostupné z: <https://capzu.cz/projekty-a-cile/financni-gramotnost/>.

Česká bankovní asociace, 2021. *Průzkum ČBA: Finanční gramotnost Čechů 2021*. [Online]. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/cesi-a-financni-gramotnost-2021>

Česká bankovní asociace, 2022. [Online]. *Finanční gramotnost Čechů 2022*. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/financni-gramotnost-cechu-2022>

Česká bankovní asociace, 2023. *Finanční gramotnost Čechů 2023*. [cit. 2023-11-11]. [Online]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/financni-gramotnost-cechu-2023>.

Česká spořitelna, 2016. *Finanční gramotnost v ČR podle regionů: Kde se lidé ve financích vyznají, s čím potřebují poradit a jak vycházejí s financemi*. [cit. 2023-11-13]. [Online]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/o-nas/pro-media/tiskove-zpravy/2016/11/29/financni-gramotnost-v-cr-podle-regionu-kde-se-lide-ve-financich-vyznaji-s-cim-potrebuji-poradit-a-jak-vychazeji-s-penezi>.

Česká správa sociálního zabezpečení, 2023. *Invalidní důchod*. [cit. 2023-11-1]. [Online]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/invalidni-duchod>.

Česká správa sociálního zabezpečení, 2023. *Vdovský/vdovecký důchod*. [cit. 2023-11-2]. [Online]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení, 2023. *Sirotčí důchod*. [cit. 2023-11-3]. [Online]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

Český statistický úřad, 2023. *Míra inflace v České republice v roce 2022*. [cit. 2023-12-19]. [Online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xp/mira-inflace-v-ceske-republice-v-roce-2022>

Český statistický úřad, 2024. *Průměrná roční míra inflace v ČR v roce 2023 byla 10,7 %*. [cit. 2024-1-1]. [Online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xp/prumerna-rocni-mira-inflace-v-cr-v-roce-2023-byla-107->

DotaceEU, 2023. *Finanční produkt*. [Online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/f/financni-podpora>

Finance.cz, 2018. *Otestujte se: Co všechno víte o měnovém kurzu?*. [cit. 2023-10-27]. [Online]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/516793-co-je-menovy-kurz/>

Finanční vzdělávání, 2021. *Platební karta*. [cit. 2023-10-26]. [Online]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/platebni-sluzby/bezhotovostni-placeni/platebni-karta>

Finanční vzdělávání, 2021. *Bezhotovostní placení*. [cit. 2023-10-26]. [Online]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/platebni-sluzby/bezhotovostni-placeni/bezhotovostni-placeni>

Finanční vzdělávání, 2021. *Jaké jsou základní pojistné produkty*. [cit. 2023-10-29]. [Online]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/jake-jsou-zakladni-pojistne-produkty>

Integrační centrum Praha, 2023. *Důchod v České republice*. [cit. 2023-10-31]. [Online]. Dostupné z: <https://icpraha.com/duchod-v-ceske-republice/>

Investopedia, 2023. *Financial literacy: What it is, and why it is so important*. [cit. 2023-10-25]. [Online]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/f/financial-literacy.asp>

ITnetwork, 2023. *Měna, vznik peněz a struktura financí*. [cit. 2023-10-27]. [Online]. Dostupné z: <https://www.itnetwork.cz/prace-a-podnikani-v-it/finance/mena-vznik-penez-a-struktura-financi>

Matematická biologie, 2024. *Testování nezávislosti nominálních veličin*. [cit. 2024-3-6]. [Online]. Dostupné z: <https://portal.matematickabiologie.cz/index.php?pg=analiza-a-hodnoceni-biologickyh-dat--statisticke-modelovani--analiza-zavislosti-dvou-velicin--testovani-nezavislosti-nominalnich-velicin>

Metodický portál RVP.CZ, 2011. *Finanční gramotnost: Definice finanční gramotnosti*. [cit. 2023-10-25]. [Online]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=58591&view=2939&block=18975>

Ministerstvo financí České republiky, 2020. *Finanční gramotnost aneb proč se finančně vzdělávat?: Strategické fokumenty*. [cit. 2023-11-10]. [Online]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>

Ministerstvo financí České republiky, 2020. *Finanční gramotnost aneb proč se finančně vzdělávat?: Finanční vzdělávání na školách*. [cit. 2023-11-10]. [Online]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/financni-vzdelavani-na-skolach>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. *Finanční gramotnost*. [cit. 2023-11-11]. [Online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/financni-gramotnost-2>

MONETA, 2023. *Co je RPSN?*. [cit. 2023-11-6]. [Online]. Dostupné z: <https://www.moneta.cz/aste-dotazy/odpoved/co-je-rpsn->

MONETA, 2023. *Kalkulačka exekuce na plat*. [cit. 2023-11-13]. [Online]. Dostupné z: <https://www.moneta.cz/kalkulacky/kalkulacka-exekuce-na-plat>

Národní pedagogický institut České republiky, 2023. *Rámcové vzdělávací programy*. [cit. 2023-11-13]. [Online]. Dostupné z: <https://www.npi.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>

Oapraha.cz, 2019. *Finanční gramotnost: klíč k úspěchu a nezávislosti*. [cit. 2023-11-14]. [Online]. Dostupné z: <https://www.oapraha.cz/blog/finan%C4%8Dn%C3%AD-gramotnost-kl%C3%AD%C4%8D-k-%C3%BAsp%C4%9Bchu-nez%C3%A1vislosti>

Peníze.cz, 2023. *Důchody*. [cit. 2023-10-29]. [Online]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/duchody>

Peníze.cz, 2023. *Investice*. [cit. 2023-11-7]. [Online]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/investice>

Praha školská, 2023. *Proč na českých školách chybí výuka finanční gramotnosti?*. [cit. 2023-12-10]. [Online]. Dostupné z: <https://www.prahaskolska.eu/proc-na-ceskych-skolach-chybi-vyuka-financni-gramotnosti/>

Sociologická encyklopedie, 2017. *Důchod*. [cit. 2023-10-30]. [Online]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/D%C5%AFchod>

Sociologická encyklopedie, 2018. *Šetření dotazníkové*. [cit. 2024-2-28]. [Online]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C5%A0et%C5%99en%C3%AD_dotazn%C3%ADkov%C3%A9

Statisticky neklasicky, 2024. *Chi-kvadrát test nezávislosti*. [cit. 2024-2-28]. [Online]. Dostupné z: <https://www.statistickyneklasicky.cz/chi-kvadrat-test-nezavislosti/>

Studentské.cz - Finance, bankovníctví, 2023. *Tuzemský a zahraniční styk*. [cit. 2023-10-25]. [Online]. Dostupné z: <https://finance-bankovnictvi.studentske.cz/2008/06/tuzemsk-zahranin-platebn-styk.html>

Ušetřeno, 2023. *Jaké existují druhy platebních karet?*. [cit. 2023-12-10]. [Online]. Dostupné z: <https://www.usetreno.cz/clanky/jake-existuji-druhy-platebnich-karet/>

Zpasti.cz, 2023. *Víte co je to úrok, úroková míra nebo RPSN?*. [cit. 2023-12-4]. [Online]. Dostupné z: <https://zpasti.cz/blog/co-je-urok-a-urokova-sazba-a-rpsn>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Schéma finanční gramotnosti	9
Obrázek 2 Investiční trojúhelník.....	23
Obrázek 3 Index finanční gramotnosti v Česku v roce 2022.....	24

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Vyhodnocení odpovědí studentů z Ústeckého kraje.....	58
Tabulka 2 Vyhodnocení studentů z Prahy	60
Tabulka 3 Komparace studentů (%)	62
Tabulka 4 Kontingenční tabulka – závislost kraje a úrovně finanční gramotnosti dle správných odpovědí	64
Tabulka 5 Teoretické četnosti – závislost kraje a úrovně finanční gramotnosti dle správných odpovědí	64
Tabulka 6 Kontingenční tabulka (2×2) – závislost kraje a výuky finanční gramotnosti na školách	65
Tabulka 7 Kontingenční tabulka – závislost kraje a spokojenosti s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách	67
Tabulka 8 Teoretické četnosti – závislost kraje a spokojenosti s dosavadní výukou finanční gramotnosti na školách	67
Tabulka 9 Kontingenční tabulka – závislost kraje a potřebnosti výuky finanční gramotnosti	68
Tabulka 10 Teoretické četnosti – závislost kraje a potřebnosti výuky finanční gramotnosti	69

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Kraj, kde respondenti studují – Kde studujete?.....	35
--	----

Graf 2 Pohlaví respondentů – Jaké je Vaše pohlaví?.....	36
Graf 3 Obeznamenost s pojmem finanční gramotnosti – Setkali jste se někdy s pojmem finanční gramotnost?.....	36
Graf 4 Obeznamenost s nabízenými produkty na finančním trhu – Máte přehled o nabízených produktech na finančním trhu?	37
Graf 5 Využívanost finančních produktů – Využíváte některé produkty nabízené na finančním trhu?	38
Graf 6 Pomoc s porozuměním finanční gramotnosti – Kdo Vám nejvíce napomohl k porozumění problematice finanční gramotnosti?	39
Graf 7 Zdroje příjmů respondentů – Jaké jsou převážně Vaše zdroje příjmů?.....	40
Graf 8 Obtížnost s hledáním brigády pro respondenty – Je obtížné ve Vašem okolí sehnat brigádu?.....	41
Graf 9 Finanční rezervy respondentů – Vytváříte si nějaké finanční rezervy?.....	42
Graf 10 Vyžití s finanční rezervou v případě problému – Jak dlouho jste schopni s touto rezervou vyžít v případě problému?.....	43
Graf 11 Zachování respondentů v tíživé finanční situaci – Co byste dělali v případě, kdybyste se dostali do tíživé finanční situace?	44
Graf 12 Debetní a kreditní karty – Znáte rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?	45
Graf 13 Devizy a Valuty – Znáte rozdíl mezi pojmy Devizy a Valuty?.....	46
Graf 14 Znehodnocení peněz – Co znamená pojem znehodnocení peněz?	47
Graf 15 Pojem pojistitel – Kdo je to pojistitel?	48
Graf 16 Pojem úroková míra – Co je to úroková míra?.....	49
Graf 17 RPSN – V jakém případě mluvíme o RPSN?.....	50
Graf 18 Úrok a RPSN – Jaký je rozdíl mezi úrokem a RPSN?	51
Graf 19 Vylučovací žaloba – K čemu slouží tzv. vylučovací žaloba?.....	52
Graf 20 Inflace – Co znamená pojem inflace?.....	53
Graf 21 Investiční trojúhelník – Co obsahuje investiční trojúhelník?	54

Graf 22 Předmět finanční gramotnost – Máte/Měli jste na škole předmět zabývající se problematikou finanční gramotnosti?	55
Graf 23 Spokojenost s výukou – Jste spokojeni s dosavadní výukou (obsahem, strukturou, délkou) finanční gramotnosti na školách?	56
Graf 24 Potřebnost výuky na školách – Myslíte si, že by se tento předmět měl na školách více vyučovat?	57
Graf 25 Odpovědi studentů z Ústeckého kraje	59
Graf 26 Odpovědi studentů z Prahy	61
Graf 27 Komparace studentů	63

9 Přílohy

9.1 Dotazník

Finanční gramotnost

Dobrý den,

jsem studentkou České zemědělské univerzity v Praze a chtěla bych Vás poprosit o vyplnění krátkého dotazníku, který Vám zabere přibližně 5 min. Tento dotazník bude sloužit jako nástroj v rámci bakalářské práce, jež zkoumá problematiku finanční gramotnosti studentů v závěrečných ročnících SŠ. Data budou zpracována a následně vyhodnocena. Výsledky odpovědí nebudou na konci dotazníku uvedeny. Všechny poskytnuté odpovědi budou zcela anonymní.

1. Kde studujete?

Praha

Ústecký kraj

2. Jaké je Vaše pohlaví?

Muž

Žena

Jiné

3. Setkali jste se někdy s pojmem finanční gramotnost?

Ano

Ne

4. Máte přehled o nabízených produktech na finančním trhu?

Ano

Ne

Nevím

5. Využíváte některé produkty nabízené na finančním trhu?

Ano

Ne

Nevím

6. Kdo Vám nejvíce napomohl k porozumění problematice finanční gramotnosti?

Rodina

Přátelé

Škola

Sám/Sama

7. Jaké jsou převážně Vaše zdroje příjmů?

Brigáda/Práce

Kapesné od rodičů

Jiné

8. Je obtížné ve Vašem okolí sehnat brigádu?

Ano

Ne

Nezajímá/a jsem se

9. Vytváříte si finanční rezervy?

Ano

Ne

10. Jak dlouho jste schopni s touto rezervou vyžít v případě problému?

Měsíc

2 měsíce

Půl roku

Rok

Nemám žádnou rezervu

S rezervou nejsem schopen vyžít

11. Co byste dělali v případě, kdybyste se dostali do tíživé finanční situace?

Půjčka peněz od banky

Půjčka peněz od rodiny nebo přátel

Prodej movitých a nemovitých věcí, cenných papírů

Hledání dalšího zaměstnání

výběr finančních prostředků z úspor

Splacení dluhu se zpožděním

Jiné

12. Znáte rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

Kreditní kartou čerpáme peníze z vlastních zdrojů, debetní kartou čerpáme peníze z cizích zdrojů (př. od banky)

Kreditní kartou čerpáme peníze z cizích zdrojů (př. od banky), debetní kartou

čerpáme peníze z vlastních zdrojů

Kreditní kartou čerpáme kredit na platební kartě, debetní kartou čerpáme úvěr

Ani jedna možnost není správná

13. Znáte rozdíl mezi pojmy Devizy a Valuty?

Valuty označují termín pro peníze v hotovosti v cizí měně, Devizy označují termín pro peníze v bezhotovostní formě v cizí měně

Valuty označují termín pro peníze v bezhotovostní formě v cizí měně, Devizy označují termín pro peníze v hotovosti v cizí měně

Valuty označují termín pro peníze využívané uvnitř jedné země, Devizy označují termín pro peníze využívané v mezinárodním obchodě

Valuty označují termín pro peníze využívané v mezinárodním obchodě, Devizy označují termín pro peníze využívané uvnitř jedné země

Ani jedna možnost není správná

14. Co znamená pojem znehodnocení peněz?

Znehodnocení měny znamená, že hodnota tuzemské měny vůči zahraniční měně stoupla

Znehodnocení měny znamená, že hodnota tuzemské měny vůči zahraniční měně klesla

Znehodnocení měny znamená snížení množství peněz v oběhu

Znehodnocení měny znamená zvýšení množství peněz v oběhu

Ani jedna možnost není správná

15. Kdo je to pojistitel?

Osoba, na kterou se pojištění vztahuje

Osoba, která uzavírá pojistnou smlouvu

Pojišťovna

Ani jedna možnost není správná

16. Co je to úroková míra?

Úroková míra je pevná částka, kterou dlužník zaplatí věřiteli

Úroková míra je procentní podíl ze zisku, který věřitel získá za půjčení finančních prostředků

Úroková míra je pevná částka, kterou věřitel zaplatí dlužníkovi

Úroková míra je procentní částka, kterou dlužník zaplatí věřiteli

Úroková míra je procentní částka, kterou věřitel zaplatí dlužníkovi

Ani jedna možnost není správná

17. O RPSN mluvíme v případě?

Úvěru

Spoření

Inflace

Exekuce

Bezhotovostním styku

Nevím

18. Jaký je rozdíl mezi úrokem a RPSN?

RPSN zahrnuje úrok a různé poplatky

RPSN nezahrnuje úrok, zahrnuje různé poplatky

Úrok zahrnuje RPSN a různé poplatky

Nevím

Ani jedna možnost není správná

19. K čemu slouží tzv. vylučovací žaloba?

Dlužník podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určitý majetek z exekučního řízení

Účastník, jenž není dlužníkem podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určitý majetek z exekučního řízení

Vylučovací žaloba slouží k vyloučení účastníka ze soudního řízení

Věřitel podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určitý majetek z exekučního řízení

Věřitel podá vylučovací žalobu, aby soud vyloučil určeného exekutora z exekučního řízení

Nevím

20. Co znamená pojem inflace?

Představuje růst cenové hladiny, což vede ke zdražování zboží a služeb

Představuje růst cenové hladiny, což vede ke zlevňování zboží a služeb

Představuje pokles cenové hladiny, což vede ke zdražování zboží a služeb

Představuje pokles cenové hladiny, což vede ke zlevňování zboží a služeb

Nevím

21. Co obsahuje investiční trojúhelník?
 Výnos, riziko a likviditu
 Výnos, bezpečnost a likviditu
 Akcie, dluhopisy a hotovost
 Výnos, riziko a diverzifikaci (rozložení aktiva s cílem omezit riziko)
 Nevím
22. Máte/Měli jste na škole předmět zabývající se problematikou finanční gramotnosti?
 Ano
 Ne
23. Jste spokojeni s dosavadní výukou (obsahem, strukturou, délkou) finanční gramotnosti na školách?
 Velmi spokojen
 Spokojen
 Nespokojen
 Velmi nespokojen
 Je mi to jedno
24. Myslíte si, že by se tento předmět měl na školách více vyučovat?
 Ano
 Ne
 Je mi to jedno

Zdroj: Vlastní zpracování

9.2 Vzorce

Testování v asociační tabulce

χ^2 -test

$$\chi^2 = \frac{n(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (c + d) \cdot (a + c) \cdot (b + d)}$$

• Vystřížek volného tvaru

Statistika χ^2 má χ^2 -rozdělení pro $[(2 - 1) \cdot (2 - 1)] = 1$ stupeň volnosti.

2. Kontingence (r x s)

Síla závislosti

Pearsonův koeficient kontingence $C = \sqrt{\frac{\chi^2}{n + \chi^2}}$

Normovaný koeficient kontingence $C_n = \frac{C}{C_{\max}}$, $C_{\max} = \sqrt{\frac{h-1}{h}}$, kde $h = \min(r, s)$

Čuprovův koeficient kontingence $K = \sqrt{\frac{\chi^2}{n \sqrt{(r-1)(s-1)}}$

Cramérův koeficient kontingence $V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(h-1)}}$

Testování kontingenční tabulky

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - o_{ij})^2}{o_{ij}}, \quad \text{kde } o_{ij} = \frac{n_{i\cdot} \cdot n_{\cdot j}}{n}$$

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{n \cdot (n_{ij})^2}{n_{i\cdot} \cdot n_{\cdot j}} - n$$

Testové kritérium má χ^2 -rozdělení pro $[(r-1) \cdot (s-1)]$ stupeň volnosti.

Zdroj: Statisticky neklasicky. 2024

9.3 Tabulky

Kritické hodnoty χ^2 rozdělení

f \ α	0,995	0,990	0,975	0,950	0,050	0,025	0,010	0,005
1	-	-	0,001	0,004	3,841	5,024	6,635	7,879
2	0,010	0,020	0,051	0,103	5,991	7,378	9,210	10,597
3	0,072	0,115	0,216	0,352	7,815	9,348	11,345	12,838
4	0,207	0,297	0,484	0,711	9,488	11,143	13,277	14,860
5	0,412	0,554	0,831	1,145	11,071	12,833	15,086	16,750
6	0,676	0,872	1,237	1,635	12,592	14,449	16,812	18,548
7	0,989	1,239	1,690	2,167	14,067	16,013	18,475	20,278
8	1,344	1,646	2,180	2,733	15,507	17,535	20,090	21,955
9	1,735	2,088	2,700	3,325	16,919	19,023	21,666	23,589
10	2,156	2,558	3,247	3,940	18,307	20,483	23,209	25,188
11	2,603	3,053	3,816	4,575	19,675	21,920	24,725	26,757
12	3,074	3,571	4,404	5,226	21,026	23,337	26,217	28,299
13	3,565	4,107	5,009	5,892	22,362	24,736	27,688	29,819
14	4,075	4,660	5,629	6,571	23,685	26,119	29,141	31,319
15	4,601	5,229	6,262	7,261	24,996	27,488	30,578	32,801
16	5,142	5,812	6,908	7,962	26,296	28,845	32,000	34,267
17	5,697	6,408	7,564	8,672	27,587	30,191	33,409	35,718
18	6,265	7,015	8,231	9,390	28,869	31,526	34,805	37,156
19	6,844	7,633	8,907	10,117	30,144	32,852	36,191	38,582
20	7,434	8,260	9,591	10,851	31,410	34,170	37,566	39,997
21	8,034	8,897	10,283	11,591	32,671	35,479	38,932	41,401
22	8,643	9,542	10,982	12,338	33,924	36,781	40,289	42,796
23	9,260	10,196	11,689	13,091	35,172	38,076	41,638	44,181
24	9,886	10,856	12,401	13,848	36,415	39,364	42,980	45,559
25	10,520	11,524	13,120	14,611	37,652	40,646	44,314	46,928
26	11,160	12,198	13,844	15,379	38,885	41,923	45,642	48,290
27	11,808	12,879	14,573	16,151	40,113	43,194	46,963	49,645
28	12,461	13,565	15,308	16,928	41,337	44,461	48,278	50,993
29	13,121	14,257	16,047	17,708	42,557	45,722	49,588	52,336
30	13,787	14,954	16,791	18,493	43,773	46,979	50,892	53,672
31	14,458	15,655	17,539	19,281	44,985	48,232	52,191	55,003
32	15,134	16,362	18,291	20,072	46,194	49,480	53,486	56,328
33	15,815	17,074	19,047	20,867	47,400	50,725	54,776	57,648
34	16,501	17,789	19,806	21,664	48,602	51,966	56,061	58,964
35	17,192	18,509	20,569	22,465	49,802	53,203	57,342	60,275
36	17,887	19,233	21,336	23,269	50,998	54,437	58,619	61,581
37	18,586	19,960	22,106	24,075	52,192	55,668	59,892	62,883
38	19,289	20,691	22,878	24,884	53,384	56,896	61,162	64,181
39	19,996	21,426	23,654	25,695	54,572	58,120	62,428	65,476
40	20,707	22,164	24,433	26,509	55,758	59,342	63,691	66,766
41	21,421	22,906	25,215	27,326	56,942	60,561	64,950	68,053
42	22,138	23,650	25,999	28,144	58,124	61,777	66,206	69,336
43	22,859	24,398	26,785	28,965	59,304	62,990	67,459	70,616
44	23,584	25,148	27,575	29,787	60,481	64,201	68,710	71,893
45	24,311	25,901	28,366	30,612	61,656	65,410	69,957	73,166

Zdroj: Statisticky neklasicky. 2024